

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

VI. Letnik.

V Ljubljani 15. avgusta 1905.

Št. 9.

Po deželni učiteljski konferenciji.

Čez dolgih 14 let je bilo sklicano učiteljstvo naše dežele k deželni konferenciji, za katero se je pripravljalo dve leti. V tej dolgi dobi se je marsikaj izpremenilo, kar je vplivalo na šolstvo in učiteljstvo. In naravno je, da je učiteljstvo komaj pričakovalo deželne konferencije, kjer je zastopano po delegatih učiteljstvo vse dežele in kjer govore delegati v imenu vsega in za vse učiteljstvo. Bremena, ki jih nalagajo učiteljstvu, so od dne do dne težja, odgovornost vedno večja in gmotna mizerija vpričo gospodarskega preobrata uprav kričeča in neznosna.

Ko bi imeli delegatje svobodo govora, da bi smeli dati brez strahu duška svojemu gnevu in svojim čutilom, bi bila konferencija gotovo nad vse zanimiva, ker bi se lahko brezobzirno povedalo, kaj nas teži, in kaj hočemo in grajalo tiste, ki so zakrivili naš sedanji ne baš zavidanja vredni položaj.

Vsakdo je moral slutiti, da bo prišlo ob tej priliki v razgovor tudi gmotno stanje učiteljstva.

Koliko cenijo merodajni faktorji učiteljstvo, se je videlo na najlepši način ravno ob začetku dež. konferencije. Deželni predsednik, ki je pred dvema letoma tako glasno poudarjal v deželni zbornici, da je najnujnejša stvar v deželi regulacija učiteljskih plač, je pokazal s svojo odsotnostjo vso neiskrenost do učiteljev. Poslal je namreč h konferenciji svojega namestnika, ki govori in obeta kar hoče, katerega pa tudi zataji deželni predsednik

kadar in kolikorkrat hoče. Še bolj žaljivo se je vedel mestni šolski svet, kateremu je glava častni član učiteljske „Zaveze“ in najnesebičnejši in najodkritosrčnejši prijatelj slovenskih učiteljev, župan Hribar. Njega ni bilo, pač pa je poslal nekega nižjega uradnika z ljubljanskega magistrata, ki naj zastopa pri deželni konferenciji mestni šolski svet. Tudi iz deželnega odbora ni bilo nobenega. Večina, ki ondi gospodarji, ima pač ljubezen do učiteljstva na jeziku, a v srcu nobene in tako so bili učitelji na konferenciji sami. Tako preziranje od merodajnih faktorjev je moralo žaliti učiteljstvo in delegate še bolj potrditi v njihovem sklepu.

Po običajnem pozdravu je predsednik g. deželni šolski nadzornik L e v e c nagovoril delegate in jih dobrohotno opominjal, naj razodenejo svoje želje in svoje misli, „kakor se spodobi razsodnim možem“.

Na isto struno je udaril tudi grof Schaffgotsch in potem je s prstom pokazal na deželno zbornico, češ, ondi, ne pa tukaj se bo rešilo gmotno vprašanje učiteljstva. Opomin na „zmernost in dostojnost“, je bil od te strani popolnoma nepotreben, tudi brez tega opomina bi bili ostali delegatje dostojni v obliki in besedi.

V razpravo je prišel takoj nujni predlog o regulaciji učiteljskih plač, katerega so baje podpisali vsi delegatje in katerega je utemeljeval delegat L. Jelenc.

Pokazal je, da tista vlada, ki ima za učiteljstvo samo naredbe in ukaze, ne stori ničesar, da bi omogočila delovanje deželnega zbora, zato je ona kriva učiteljske revščine.

Ob konci je prebral izjavo, da se delegati toliko časa ne bodo udeleževali zborovanj deželne učiteljske skupščine, dokler se ne regulirajo učit. plače v zmislu § 55. dež. šolskega zakona. Po tej izjavi so vsi delegati odšli.

Ta nastop se sicer ne strinja z birokratskimi pravili, a je napravil velik vtis. Slovenska javnost je po svojem časopisju odobrila nastop učiteljstva, razburjeni so samo c. kr. ljudje, ker vedo, da naši vladi, ki smatra učiteljstvo za svoje orodje, ki ne sme delati drugače, kakor veli ona, odločni nastop ni všeč. Za to razburjenost se učiteljstvo ne sme čisto nič zmeniti, saj se tudi ona ni zmenila nič, ko je zaradi pomanjkanja v učiteljskih družinah in nalaganjem novega dela naraščala razburjenost v učiteljskem stanu.

Veselo je, da učiteljstvo ni nastopilo kakor privesek kake stranke, da ga ni zaslepila strankarska strast.

Naša vlada te izjave gotovo ni vesela. Ona je kriva sedanjih političnih razmer v naši deželi, ki onemogočujejo, da bi se o učiteljskem vprašanju sploh razpravljalo. Ona živi od strankarskega prepira in niti ne gane prsta, da bi ta prepir ublažila, da bi se dala možnost deželnemu zboru delovati. Ko je pred dvema letoma povdarjal dež. predsednik, da je regulacija učiteljskih plač nujna, so bile to prazne besede in izigravanje uči-

teljstva proti katoliško-narodni stranki. Ako bi bila ta gospod takrat hotel učiteljstvu res pomagati, bi bilo danes to vprašanje rešeno ali vsaj blizu rešitve.

Učiteljstvo se več ne dá voditi za nos. Naravno je, da se bo za neprijetnost, ki so jo napravili z zgorajšnjo izjavo delegatje vladi, ona tudi pošteno maščevala. Ker drugih učiteljev ne more dobiti, kaznovala bo delegate. To pa ne sme oplašiti nikogar. Kdor je v borbi, dobi tudi rane. Simpatije vseh poštenih ljudi morajo biti v tem slučaju na strani učiteljstva.

Oficijelna grožnja ki jo je prinesel uradni list se glasi:

„Mi odkritosrčno obžalujemo ta dogodek, ker so se zastopniki učiteljstva s tem sami oropali najboljše prilike, predložiti svoje želje, kako izboljšati gmotni položaj učiteljstva, v konkretni obliki, drugič so se pa na nepremišljen način pregrešili zoper svojo izrecno dolžnost, udeleževati se deželne konference. Po določbah državne šolske postave in tozadevnih ukazih ni dano od okrajnih konferenc izvoljenim zastopnikom za deželno konferenco prosto, udeleževati se posvetovanj, ampak so to dolžni storiti. Zato se mora smatrati odpoved delegatov, da se nadaljnih posvetovanj ne bodo udeležili, za postopanje, ki je prestoppek proti določeni, v postavi utemeljeni dolžnosti. Tedaj dejstva tudi v tozadevni resoluciji nikakor ne more izpremeniti opomba, ki pravi, da delegatje „s tem nikakor ne mislijo demonstrirati proti najvišjim šolskim oblastem.“

Upamo, da ta grožnja ne razburi nobenega izmed učiteljstva. Kar se pa tiče odstavka, „da so se zastopniki učiteljstva s tem sami oropali najboljše prilike, predložiti svoje želje, kako izboljšati gmotni položaj učiteljstva“, povemo, da so učitelji pri svojih zborovanjih in v svojem časopisju že tolikokrat povedali svoje želje, da jih lahko vsak pozna, kdor jih hoče poznati, torej tudi vlada, ako so ji učitelji res kaj mar.

Dasi se učiteljstvo ni izjavilo v prilog kake stranke, vendar jih hoče „Narod“ zopet strankarsko izkoriščati proti obstrukciji katoliško-narodnih poslancev. Pri tem računa na politično naivnost učiteljev. Učiteljstvo čuti, da obstrukcija ni vsega kriva, da so v prvi vrsti krivi tisti, ki so obstrukcijo izzvali, in ki ne store ničesar, da bi obstrukcija poglela.

Videli bomo, kako se bodo razvijale sedaj stvari, in kdaj bodo tisti, ki prekipevajo „ljubezni, prijateljstva in prijaznosti“ do učiteljstva, tudi potrebno storili, da se regulacija naših plač vendar že izvrši.

Prva in zadnja seja.

Dné 4. septembra t. l. zbrali so se v „Mestnem domu“ v Ljubljani izvoljeni delegati in c. kr. okrajni šolski nadzorniki pod predsedstvom c. kr. deželnega šolskega nadzornika g. Frančiška Levca k prvi seji deželne učiteljske konference. Ker bo še pozneje marsikoga zanimalo izvedeti imena učiteljskih obstrukcionistov, ki so ne glede na kviško pogumno zapustili zborovalno dvorano ter tako onemogočili nadaljnje zborovanje, navajamo jih tu razvrščene po okrajih, ki so jih zastopali. Izmed izvoljenih delegatov so se udeležili prve seje sledeči:

Črnomelj: Frančišek Lovšin, Frančišek Šetina; Kamnik: Lovro Letnar, Ivan Toman; Kočevje: Frančišek Gregorač, Frančišek Schescharg, Jožef Windisch; Kranj: Frančišek Ivanc, Frančišek Luznar, Janja Miklavčič; Krško: Aleksander Lunaček, Frančišek Rant, Ana Schmidinger; Litija: Bern. Andoljšek, Jožef Zajec; Ljubljana (mesto): Frančišek Črnagoj, Luka Jelenc, Friderika Konschegg; Ljubljana (okolica): Jožef Gregorin, Tomaž Petrovec, Frančišek Ks. Trošt; Logatec: Jožef Benedek, Andrej Šest, (Hinko Likar je bil vsled bolezni zadržan); Novo mesto: Štipko Jelenec, Ivan Kutnar, Martin Matko; Postojna: Karel Česnik, Ivan Rudolf, Anton Skala; Radovljica: Mihaela Rasinger, Frančišek Rus, Valentin Zavrl. — Izmed c. kr. okr. šol. nadzornikov so bili navzoči: Albin Belar, Ferdo Kalinger, Anton Maier, Rudolf Peerz, Ljudevit Stiasny, Ivan Thuma, Jožef Turk, (Vilibald Zupančič ni bil navzoč.) — Prve seje se je udeležil tudi Anton Crnivec, ravnatelj c. kr. moškega in ženskega učiteljišča v Ljubljani.

Ob 9. uri je otvoril g. dež. šol. nadzornik Fr. Levce konferenco, imenoval svojim namestnikom okr. šol. nadzornika g. Iv. Thumo, potem pa pozdravil navzočega podpredsednika c. kr. dež. šol. sveta g. dvornega svetnika dr. grofa Schaffgotscha, tajnika dež. vlade g. dr. Praxmarerja ter referenta mestnega šolskega sveta g. Fr. Govekarja. Govornik je nato nadaljeval:

„Velik del naših posvetovanj se bo dotikal tistega perečega vprašanja, pri čigar neodložni in nujni rešitvi ima ravno deželno zastopstvo odločilno besedo. Želim, da bi deželno zastopstvo ne preslišalo glasu, ki bo brez dvojbe odmeval iz te dvorane.

Vam so tako, kakor nobenemu drugemu znani mnogovrstni nedostatki našega šolstva. Prenapolnjene šole, zaduhle učilnice, tesna učiteljska stanovanja, neredna hoja v šolo vsled oddaljenosti, pomanjkanja delavcev, neugodnih klimatičnih razmer, ubošva in upornosti roditeljev, nedosežni maksimalni učni smotri in učni načrti, ob katerih mora večkrat obupavati najvestnejši učitelj, pomanjkanje najpotrebnejših nazoril, knjig in drugih učnih pripomočkov, mnogokrat zastarela učna metoda, bedni službeni prejemki kranjskega učiteljstva in s tem združeno pomanjkanje moškega učitelj-

skega naraščaja — so rane, ki razjedajo naše šolstvo. Vi ste zaupniki kranjskega učiteljstva, ki pričakuje od vas, da najdete in nasvetujete tem ranam primerne leka in zdravila. Ker so mi pa ravno te razmere dobro znane, nisem tak idealist, da bi mislil, da bo deželna učiteljska konferenca mahoma odpravila vse te nedostatke. Toda pripomoči more veliko, da se prej odpravijo. Zatorej vas prosim, razodenite svoje želje in misli o napredku našega šolstva in o intelektualni in gmotni povzdigi učiteljskega stanu, kakor se spodobi razsodnim možem; stvarno, odkrito in odločno, in bodite preverjeni, da bom poslovni red glede govornikov — v kolikor ostanejo v mejah dostojnosti in se bodo ogibali osebnosti — liberalno uporabljal.

Nato nadaljuje nemško: Ich heiße auch die Vertreter der deutschen Lehrerschaft bei dieser Konferenz herzlich willkommen und bin überzeugt, daß sie streng sachlich, stets höhere Zwecke verfolgend, mitwirken werden mit ihren slovenischen Amtsgenossen. In Fragen der Schule und der Erziehung sowie in Standesfragen soll es unter Berufsgenossen, die unter gleichen Verhältnissen leben, kämpfen und leiden, keine unüberbrückbaren Meinungsverschiedenheiten geben. So war es bisher in unserem Lande und so möge es auch in Zukunft bleiben!

Kot dobro znamenje se mi zdi, da je četrta deželna učiteljska konferenca že imela nepričakovano lep uspeh, preden se je začela. Razstava učil, ki jo je priredilo ob tej priliki učiteljstvo, je tako večče urejena in tako poučna, kakor je dozdej še ni bilo videti. Ogledal sem si zadnja leta mnogo takih razstav, ki so bile sicer še obširnejše, toda tako instruktivne še nisem videl. Dve prednosti jo odlikujeta. Prvič nam kaže ta razstava za vsak predmet natančno učno pot, in drugič obsega vsa učila, ki jih potrebuje učitelj pri posameznih predmetih v raznih razredih. Očitno hvalo zaslužijo torej vsi faktorji, ki so to razstavo omogočili. V prvi vrsti gre hvala načelnikoma razstavnega odbora g. nadzorniku A. Maierju in nadučitelju Fr. Gabršku, neumorno delavnemu ljubljanskemu učiteljstvu, g. nadzorniku L. Stiasnemu in meščanskemu učitelju K. Humeku, kakor tudi mnogim drugim razstavnikom z dežele. Drugič pa so naše hvale deležni tudi tisti faktorji, ki so to razstavo s svojimi podporami omogočili: slavna kranjska hranilnica, mestna občina in gosp. župan Ivan Hribar. Presrčna hvala vsem!

In zdaj preidimo z združenimi močmi na delo! Tega pa ne moremo bolje pričeti, kakor da se spominjam Tistega, ki nam je vzor neprestanega dela in zvestega izpolnjevanja svojih dolžnosti, Tistega, ki se mu ima naša novodobna šola največ zahvaljevati — našega premilostivega cesarja in gospodarja. Kranjsko učiteljstvo je poleg vseh mnogovrstnih nalog, ki jih ima izvrševati, vedno štel za svojo prvo in sveto dolžnost vzgajati izročeno mu mladino v neomajani ljubezni in zvestobi do cesarja in domovine. Temu patriotičnemu čuvstvu, ki preveva naša srca hočemo dati duška ter zaklicati: Nj. c. in kr. apostolskemu Veličanstvu, našemu premilostivemu cesarju in gospodarju: slava! Nato je vsa skupščina navdušeno zaklicala trikratni slava!

Grof Schaffgotsch je pozdravil konferenco v imenu deželnega predsednika ter izrazil željo, da bi bila posvetovanja uspešna in plodonosna. Skupščina bo imela dovolj gradiva za razpravljanje, ki ga podajajo uradni predlogi in drugi od delegatov samih vloženi samostalni predlogi.

„Ich finde es vollkommen begreiflich, wenn sich verschiedene selbstständige Anträge mit der, ich möchte sagen, für die krainische Volksschullehrerschaft brennend gewordenen Frage der Besserung ihrer materiellen Lage, das ist einer den Zeitverhältnissen angemessenen Regelung der Lehrerbezüge befassen. Der Landesschulrat steht den ihm schon aus verschiedenen Petitionen bekannten Wünschen der Lehrerschaft wohlwollend gegenüber, und ich kann Ihnen die Versicherung geben, daß er seinerseits nichts unterlassen wird, um im Rahmen des Möglichen und Erreichbaren die Besserung der tatsächlich im Vergleiche zu anderen Ländern nicht günstigen Situation des krainischen Lehrerstandes zu fördern. Allerdings ist hiezu, wie sie wissen, auch die Mitwirkung anderer Faktoren erforderlich, und zwar in erster Linie des krainischen Landtages, weil nur im Wege der Landesgesetzgebung eine dauernde Abhilfe durch Neuregelung der Lehrerbezüge geschaffen werden kann. Und so muß ich auch bei dieser Gelegenheit den aufrichtigen Wunsch aussprechen, den Sie gewiß teilen werden, daß es bald gelingen möge, die Arbeitsfähigkeit unseres Landtages wieder herzustellen. Eines möchte ich noch besonders hervorheben. Je würdiger und maßvoller im Tone, je sachlicher in der Begründung die von der geehrten Landeslehrerkonferenz betreffs der Neuregelung der Bezüge beabsichtigte Kundgebung sein wird, einen desto günstigeren Eindruck wird sie in allen Kreisen hervorrufen und sich auch um so wirkungsvoller erweisen. Nochmals, meine Herren, ich wünsche ihren Beratungen den allerbesten Erfolg!“

Nato je predlagal delegat g. Luka Jelenc, da se odpošlje Nj. Veličanstvu cesarju udanostna brzojavka, delegat g. Jos. Zajc pa je predlagal, naj se pošlje brzojavni pozdrav tudi naučnemu ministru dr. vitezu Hartlu. Oba predloga sta bila soglasno sprejeta.

Prešlo se je k II. točki dnevnega reda, k volitvi raznih funkcionarjev. Delegat g. Jos. Zajec je predlagal, naj se volijo z vzklikom: zapisnikarjema gdč. Janja Miklavčič in g. Fran Ivanc; rediteljema gg. Josip Gregorin in Fran Gregorač; njunima namestnikoma gg. Fran Ks. Trošt in Bernard Andolšek; skrutinatorjem gg. Andrej Šest, Štipko Jelenc in Fran Schescharg; verifikatorjem pa gg. Luka Jelenc, Fran Černagoj in gdč. Friderika Konschegg.

Po desetminutnem odmoru so se volili v stalni odbor za dobo šest let sledeči gospodi, oziroma gospodične: gg. Fran Schescharg, Josip Zajec, Fran Luznar, Anton Skala, Andrej Šest, Valentin Zavrl, Josip Benedek, Josip Gregorin, Janko Toman, Fran Šetina, Luka Jelenc in gdč. Ana Schmidinger.

Po končanih volitvah pride na dnevni red nujni predlog g. Luke Jelenca, naj se takoj začne razgovor o regulaciji učiteljskih plač. Nujnost

je bila z dvetretjinsko večino glasov sprejeta in g. predsednik je dal besedo predlagatelju g. L. Jelencu, ki je utemeljeval svoj predlog tako-le:

Slavna skupščina!

Najnujnejše vprašanje, ki ga je treba rešiti, da ohranimo in očuvamo kranjsko učiteljstvo in šolstvo, je vprašanje o regulaciji učiteljskih plač.

O tem vprašanju nam je razpravljati pred vsemi drugimi točkami dnevnega reda. To razpravljanje je utemeljeno v § 12. ministrskega ukaza z dné 8. maja 1872. l., št. 3306, kjer govori zakon, da je deželni učiteljski skupščini naloga. posvetovati se o pripomočkih v prospéh ljudskega šolstva in tudi o stvareh, ki se tičejo pravic, dolžnosti in razmer učiteljstva.

Ni sicer tu nikjer izrečnega govora o našem gmotnem vprašanju, a lahko mi bo dokazati, da sodi tudi to poglavje v imenovani paragraf. Zakonodajalec ni uvrstil tega poglavja v ravnokar omenjeni paragraf nemara iz enostavnega vzroka, ker je to vprašanje vsaj v teoriji rešil s § 55. zakona z dné 14. maja 1869. l., državnega zakonika št. 62., torej tri leta pred prvo imenovanim ukazom.

Pred vsem izjavljam, da ne govorim sedaj iz lastnega nagiba, nego da sem v to pooblaščen od cenjenih svojih koleginj in kolegov, ki jih je odposlala svobodna volja kranjskega učiteljstva v to slavno skupščino. To pooblastilo s potrebnimi informacijami in opravičenimi željami sem prejel na zaupnem sestanku, ki smo ga imeli delegati in delegatinje dne 17. avgusta t. l. in včeraj v Ljubljani. Kolikor mi izpričujejo moje poizvedbe in dokazujejo želje, došle mi od vseh strani naše kronovine, so moja izvajanja zajeta iz mišljenja in naziranja celokupnega kranjskega učiteljstva. Saj dokazuje vse gibanje, ki valovi zadnjih 10 let med kranjskim učiteljstvom in ki je zlasti v zadnjih dveh letih do skrajnosti razburilo vse naše vrste, da je vprašanje o regulaciji učiteljskih plač najnujnejše in najaktualnejše, za šolo in učiteljstvo naravnost vitalnega pomena. Nisem torej samo opravičen govoriti o tem vprašanju, nego se čutim k temu celo primoranega, ker mora tudi delegat učiteljstva v deželni učiteljski skupščini v prvi vrsti upoštevati željo in voljo svojih volilcev. Vrhutega ni kranjsko učiteljstvo že 14 let imelo priliko, govoriti po svojih legitimnih zastopnikih na takem mestu z najvišjo našo učno upravo v naši kronovini in s tega mesta pritožiti se o ranah in o bedi, ki ga more in tirajo naravnost v obup.

Zdaj, ko se je sešel naš kranjski učiteljski parlament, mi bodi v imenu legitimnih zastopnikov učiteljstva naše dežele dovoljena svobodna beseda, da se pogovorimo „sine ira et studio“ o žalostnem in nevzdržljivem gmotnem položaju kranjskega učiteljstva. Ta svobodna beseda mi je zajamčena že zategadelj, ker velja tudi za kranjskega učitelja člen XIII. državnega osnovnega zakona z dné 21. decembra 1867. leta.

Že citirani § 12. ministrskega ukaza z dné 8. maja 1872. l., št. 3306, pravi torej, da se nam je posvetovati o pripomočkih v prospéh ljudskega šolstva in tudi o stvareh, ki se tičejo pravic, dolžnosti in razmer učiteljstva.

Sedanjo dobo imenujemo po pravici dobo socijalnega gibanja. V vse stanove je šinila zavest, da zadoščajo lahko svoji nalogi samo tedaj, ako nimajo materialnih skrbi, ako je njih gmotno stališče tako, da jim daje dovolj sredstev za življenske potrebe. Skrb za kruh tira človeške misli od izvrševanja stanovskih dolžnosti in ga žene v boj za kruhom. Kjer rastejo življenske potrebe bodisi zaradi množiče se druginje, bodisi zaradi vedno večjega števila članov rodovine, ki jih mora preživljati posameznik, bodisi zaradi raznih lokalnih, socijalnih ali zdravstvenih razmer, bodisi iz kakršnegakoli vzroka, a kjer ostajajo službeni prejemki vedno na isti stopnji, ki prihajajo zavoljo vednega naraščanja potreb čimdalje nezadostnejši in nepriimernejši, tamkaj je napredek čudež, tam ne morejo človeške moči služiti samo prospahu poklica ali stanu, ker se morajo cepiti in služiti samoohranitvi, kar je s človeškega stališča popolnoma umevno in opravičeno. Te trditve ni smatrati za dokaz egoizma, zakaj to je prirodni zakon, da je vsaka stvar sama sebi najbližja. In ako je drevo jako in rodi sad samo tedaj, ako ima dovolj zdrave in tečne hrane, smemo trditi tudi o človeku, da so njegove moči uporabne za delo samo tedaj, ako črpajo izrabljene sile iz zdrave in tečne hrane, če že ne upoštevamo blažilno in izpodbujevalno učinkujočih drugih obkrožujočih ga socijalnih in stanovskih razmer.

Država sama je že dejansko priznala, da je treba tam tudi materialne podpore, kjer rastejo zahteve in potrebe. Izboljšala je plače vojaštvu, uradništvu in v zadnjem času duhovništvu. To so priznale tudi druge avtonomne oblasti, ko so n. pr. dežele in mesta regulirale službene prejemke svojemu uslužbenemu osebju. To je priznal glede učiteljskega gmotnega položaja tudi deželni zbor bukovinski, ko je — zlasti po prizadevanju sedanjega tržaškega namestnika — izenačil učiteljske plače z XI., X. in IX. plačilnim razredom državnih uradnikov. To je priznal sam c. kr. erar, ko je pri raznih svojih podjetjih skrajšal svojemu delavstvu službeni čas in vsaj deloma uravnal njega materialno stanje. To so dokazala razna privatna industrijalna podjetja, ko so utešila nevoljo delavstva z zvišanjem plač in znižanjem dela. To je priznal naposled tudi šef našega deželnega šol. sveta, ko je predlagal v deželnem zboru 25odstotno zvišanje učiteljskih plač. To poslednje priznanje je ostalo samo na papirju. O vzrokih ne kaže razpravljati na tem mestu. To je učiteljstvo že storilo z peresom in z besedo.

In ali ni že samo dostojanstvo poštenega dela, ki je posvečeno blaginji našega ljudstva, dovolj opravičen vzrok, da je treba to delo njega vrednost in pomen primerno in dostojno plačati? Ali bi ne storila najvišja šolska oblast v naši kronovini samo svoje svete dolžnosti, ako bi opozorila osrednjo vladu na dejstvo, da je dala učiteljstvu zakonito garancijo poštenega plačila v že imenovanem § 55., a da ne stori ničesar, da bi upoštevali in izvrševali določila tega jamstva? Že 36 let greše faktorji, ki nam režejo kruh, proti temu §, greše brez kazni in odgovornosti in dajejo slab zgled, kako ni treba respektirati zakonitih določil. Opravičen sem izjavljati, da prešinja učiteljstvo misel: Zakaj bi se pokoravali zakonom mi, ko nam kažejo že toliko let naši predpostavljeni, da se ni treba ozirati nanje! — Tik teh

upornih misli se zbuja bridko in pekoče domnevanje, ki se je že nemara pretvorilo v prepričanje, da imajo veljavo oni §§, ki nakladajo učiteljstvu delo, a nimajo veljave tisti §§, ki govore učiteljstvu v prid.

Ko je zborovalo l. 1899. na Dunaju vse avstrijsko učiteljstvo — bilo je navzočih 4000 učiteljev in učiteljic — ter razpravljalo pri tej priliki zgolj o svojem žalostnem gmotnem stanju, je šla deputacija — v kateri je bil tudi član kranjskega učiteljstva — k tedanjemu voditelju naučnega ministrstva, k sedanjemu naučnemu ministru g. pl. Hartlu, ter mu izrazila želje in zahteve učiteljstva, je naučni minister g. pl. Hartl dal deputaciji zagotovilo, da bo njegova skrb, delovati na saniranje deželnih financ v svrhu regulacije učiteljskih plač. To zagotovilo se do danes še ni uresničilo. Odtedaj je preteklo že nekaj let; življenske zahteve in potrebe so se pomnožile, dolžnosti učiteljstva so narasle, a njegovi prejemki se niso dvignili tako, da bi se vzdržalo med izdatki, med delom in plačilom normalno razmerje. Nesoglasje, ki si ga večjega ne moremo misliti, vlada med našim delodajalcem in med nami, delojemalci. Tega nesoglasja nikakor ne moremo smatrati kot pripomoček v prospah ljudskega šolstva. Zgodovina socialnega gibanja sedanjih dni nam dokazuje, da se porajajo iz takega nesoglasja veliki in pretresljivi dogodki, ki je zanje odgovoren tisti, kdor naklada delo in ne upošteva fizičnih moči delavca. V takem primeru se odvrne delavčeva pažnja od dela samega in postavlja svojo eksistenčno pravico v ospredje, poudarjajoč svoje človeško stališče in svoje človeške zahteve. Konflikt najhujšega vzorca je neizogiben, ako ne prizna prvi opravičenosti zahtev drugega, ako ne odpomore takoj nedostatkom in krivicam, ki napravljajo izvrševanje stanovskih dolžnosti neprijetno in za lastno osebo brezuspešno, ker ugrablja samo njegove moči, a mu ne daje zanje nadomestila.

Tako je sedaj razmerje med nami in med tistimi, ki imajo usodo šolstva in učiteljstva v rokah. Ali je to šolstvu v škodo ali v korist, ni težko uganiti.

§ 1. zakona z dne 25. maja 1868. l., državnega zakonika št. 48, pravi, da gre najvišja voditev in najvišji nadzor glede vsega šolstva in vzgoje državi. § 9. istega zakona pa določa, da izvršuje vlada najvišje vodstvo in nadziranje vsega šolstva in vzgoje po ministrstvu za bogočastje in nauk. Prepričan sem, da ni položil zakonodajalec v ta dva §§ zgolj administrativnega značaja, temveč da se tičeta vsega šolskega ustroja sploh, torej je dolžnost najvišje uprave v državi, nadzirati tudi določbo §§ 55. ter paziti, da se tudi ta zakonita odredba dostojno upošteva.

Najvišja učna uprava v naši kronovini je v miniaturni to, kar je najvišja učna uprava v državi. V tem mnenju me potrjuje § 36., točka 4., zakona z dne 25. febr. l. 1870., deželnega zakonika št. 11, veljavnega za vojvodino Kranjsko. Po imenovanem § omenjenega zakona mora dajati deželni šolski svet letna poročila o stanju vsega šolstva v deželi na ministrstvo za bogočastje in nauk.

Naš deželni šolski svet ima torej po zakonu zajamčeno priliko in dolžnost, da poroča na Dunaj vsako leto, kako je stanje našega ljudskega šolstva in učiteljstva, saj je to združeno s šolstvom tako kakor plamen z

gorivom, da si enega brez drugega ne moremo misliti, ker takoj premine eno, ako ni drugega. Če umrje očesni živec, ugasne oko; če ni učiteljstva, ni šolstva.

Navdaja me opravičena bojazen, da nam opeša šolstvo, ker izumira učiteljstvo. Učiteljstvo pa izumira zategadelj, ker so njegove plače take, da nimajo niti najmanjše privlačne sile. Predsednik te slavne skupščine, g. deželni šolski nadzornik, poda lahko glede tega žalostnega dejstva na Dunaj jako zanimivo poročilo, ki naj iz njega zve gospod naučni minister, da so začeli na Kranjskem mašiti vrzeli s pomožnimi učitelji, ki nimajo potrebnih študij in izpitov ter mečejo na naš stan luč predkonkordatskih in konkordatskih časov. Iz tega žalostnega dejstva ne bo težko posneti gospodu naučnemu ministru Hartlu, da mu ob takih razmerah kmalu ugasnejo pravice prej imenovanega § 9., ki mu daje dostojanstvo najvišjega vodstva in nadziranja vsega, torej tudi kranjskega šolstva. Previden gospodar, ki mu je do tega, da ostane blaginja in renomé njegove hiše, se posluži vseh dopustnih sredstev, da otme dom propada, ako se mu bliža. In kaj naj služi vladi bolj v čast in bolj v ponos, ako ne dobro šolstvo, ki blažilno in poučno vpliva na vse prebivalstvo, in dobro gmotno podprto učiteljstvo, ki z navdušenjem in v zadovoljnosti izvršuje svoje dolžnosti? Ali ne kaže tu poprijeti se vseh dopustnih sredstev, da se ne podere krasna stavba našega šolstva, ki smo jo zgradili v mnogih letih trudapolnega dela, v trpljenju in pomanjkanju, v bedi in samozatajevanju?! Ali bi ne bil samo čin dolžnosti, da opozori Ljubljana Dunaj, naj že vendar izvede tisto odljubljeno saniranje deželnih financ v svrhu regulacije učiteljskih plač, naj začne že končno odločno zahtevati, da stopi v aktivnost že večkrat omenjeni § 55.?!

Žalostne gmotne razmere, ki vladajo med kranjskim učiteljstvom, so obče znane, torej ne morejo biti tuje niti najvišji učni upravi naše kronovine. Kdor se napoti po deželi, ta se prepriča lahko na lastne oči, v kakih razmerah živi učiteljstvo. Učitelj dobi svojo mesečno plačo. In sedaj ne ve, kam in kako naj obrne tiste krajcarje, da bo kaj izdalo. Otroka ima v mestni šoli, nekateri po 2, po 3. Tudi na Dunaju se šolajo učiteljski sinovi. Tem je treba najprej poslati mesečnino. Oče lažje in rajši strada nego otrok, ki nima drugega greha, razen tega, da si ni sam izbiral očeta. Tistemu, kdor nima naturalnega stanovanja, je treba odšteti visoko stanarino, da ga ne postavijo na cesto. Treba je nadalje obleke in obutve, saj ne more niti učitelj niti njegova rodovina hoditi v raztrganih oblačilih. Koliko mu še ostane od mesečne plače? Toliko, da oteplje on in žena in otroci, ki jih ima doma, dan na dan krompir, zelje in žgance. Velik praznik mora biti, kadar mu pride meso na mizo in kadar si lahko privoščiti kupico vina. Ob takih razmerah in ob taki hrani, ki je ne more nadomestiti s počitkom in s svežim zrakom, ker mora izvenšolski čas posvečati postranskim zaslužkom, da ravno ne strada v pravem pomenu besede, ob takih razmerah torej pešajo in naposled opešajo moči in pride najhujše, največje zlo — bolezen, največkrat jetika. Dopolnjena je kupa trpljenja. — Obup pride z razjedajočo

resignacijo. Kletev pada na uro, ki ga je zmotila, da je stopil v stan, ki naklada samo delo in ne da plačila! To je žalostna resnica, in velik je greh tistega, ki ne stori najenergičnejših korakov, da preneha to klanje poštenih in zvestih delavcev!

Žalostno je, da imamo šolske in občinske slugе, da imamo orožnike in finančne stražnike, da imamo razne paznike in hišnike itd., ki so bolj plačani nego kranjsko učiteljstvo. Prav je, da imajo ti stanovi dostojne plače, a prav ni, da se zapostavlja naš stan, ki je vendar v svojem bistvu in po svoji nalogi med najvažnejšimi stanovi. Naše plače so kričeče nasprotje naše inteligence in našega zvanja in — še enkrat ponavljam — velik je greh tistega, ki ne stori najenergičnejših korakov, da preneha to kruto izsesavanje in izkoriščanje trpečega učiteljstva.

V dokaz bede; ki jemlje učiteljstvu veselje do dela in življenja, bi lahko navedel nebrojno konkretnih slučajev, a v to nisem pooblaščen. Deželni šolski svet lahko sklepa iz mnogih prošenj, ki mu dohajajo za denarno podporo, kakšno je naše gmotno stanje. Obrazložili smo ga že v pre mnogih prošnjah, razpravljali smo o njem v pre mnogih javnih zborovanjih in skupščinah — a vse zaman: čuli smo mnogo besed in obljub, učakali nismo dejanj! Prevara — kamor se obrne oko, kršenje zakona povsod in vedno, a povsod in vedno samo nova bremena, novo delo, nove odgovornosti!

Sedaj mora biti temu konec!

§ 11. ministrskega ukaza z dne 8. maja 1872. l., št. 3306, zahteva izrečno, da je v vsaki deželi redno vsakih šest let deželna učiteljska konferenca. Zadnja deželna učiteljska skupščina na Kranjskem pa je bila l. 1891. Minilo je torej že 14 let, kar je naša učna uprava brez ukorov ali druge kazni grešila proti tej zakoniti določbi. V teh 14 letih ni imelo kranjsko učiteljstvo prilike oficijelno povzdigniti svojega glasu za izboljšanje svojih gmotnih razmer. Danes se nam ponuja prilika, da resno opominjamo vlado, naj stori vse potrebne in možne korake, da pride kranjsko učiteljstvo nemudoma do svojega kruha. Učiteljstvo ne more in noče več trpeti! Treba bo storiti vse potrebne korake, da se skliče deželni zbor kranjski v svrhu regulacije učiteljskih plač. Tu ni smeti misliti na liberalne ali klerikalne učitelje, tu je treba imeti pred očmi naš važni stan. Vlada bo morala najti pota, da zbliža v ta namen vse stranke deželnega zbora, bo morala najti tudi na Dunaju sredstev in zagotovil, da podpre osrednja vlada sama našo kronovino v ta namen, bodisi na kakršenkoli način. Ni naša naloga, da bi iskali sredstev za pravično regulacijo svojih plač, saj tudi uslužbenec ne izprašuje gospodarja, kje bo dobil denar; on hoče samo plačilo.

Učiteljstvo je zmeraj vestno in zvesto izpolnjevalo svoje stanovske dolžnosti. Tudi v sedanjih težkih časih pomanjkanja se ni strašilo dela. Letošnje uradno glavno poročilo o stanju kranjskega ljudskega šolstva nam pravi, da je bilo izmed 734 učiteljev in učiteljic:

prav dobro uporabnih	271
dobro	382
manj dobro	75
zanikarnih v službi	6.

Jobes
povsod

Ta uradna sodba je za naše delo in za našo sposobnost častno priznanje. Taki uspehi so v takih razmerah pravi čudež!

Prihajam k sklepu.

§ 14. že večkrat imenovanega ministrskega ukaza pravi: Dolžnost je izvoljenemu, volitev sprejeti in iti h konferenci. To smo legitimni zastopniki kranjskega učiteljstva tudi storili: sprejeli smo volitev in prišli semkaj. Ker pa smatramo regulacijo učiteljskih plač za prvo in najnujnejšo zadevo, ne čutimo drugih obveznosti in ne sprejemamo drugega dela, dokler ne bo končno veljavno rešeno to vprašanje. K temu sklepu nas je privedla vlada sama, ko je s preziranjem § 55. državnega šolskega zakona in s preziranjem § 11. ministrskega ukaza z dne 8. maja l. 1872, št. 3306, dokazala, da nismo vsi pred zakonom enaki, in da ga ni treba izvrševati, ako ni to komu po volji. Tudi mi se dalje več ne menimo pokoravati § 14. To nam je toliko lažje, ker nam je prišel zgled od tam, kjer morajo gledati in čuvati, da se ne kršijo zakonita določila!

Pooblaščen sem podati to-le izjavo:

„Legitimni zastopniki kranjskega učiteljstva priznavajo vsakršno naklonjenost odločilnih faktorjev nasproti regulaciji učiteljskih plač, ne demonstrujejo niti proti višjim šolskim oblastim niti proti posameznim, učiteljstvu naklonjenim deželnozborskim skupinam; izrekajo, da so bile vse dosedanje prošnje kranjskega učiteljstva brezuspešne, izjavljajo, da se ne boje in ne strašijo dela, vendar poudarjajo ob sedanjih gmotnih razmerah, da se ne udeleže zborovanj deželne učiteljske skupščine toliko časa, dokler kranjskemu učiteljstvu tako ne regulujejo plač, da bodo te popolnoma odgovarjale § 55. državnega šolskega zakona. S tem daje kranjsko učiteljstvo po svojih legitimnih zastopnikih duška svoji veliki bedi, ki silno otežkoča njega delovanje. Tem potom se naj razširi ta tožeči glas po vsi naši državi.“

Ko je g. Jelenc prečital zgornjo izjavo, so učiteljski zastopniki med glasnim odobravanjem zapustili zborovalno dvorano. Prva in zadnja seja dež. konference je bila završena.

Razstava učil za verouk.

Pri razstavi učil, prirejani povodom deželne učiteljske konference v Ljubljani, je bila odločena posebna soba za učila, porabna pri pouku krščanskega nauka. Ta oddelek so uredili ljubljanski katehete. Zbrali in razstavili so učila, ki se morejo s pridom rabiti pri verouku v ljudskih šolah. Vsa zbirka učil je bila spretno urejena in poučna za vsakega veroučitelja.

Prvo učilo pri pouku krščanskega nauka v ljudski šoli so **svetopisemske podobe** (biblične slike). Razstavljeno je bilo 10 vrst bibličnih podob. Vsak katehet si je lahko ogledal vse vrste, jih primerjal in se tudi

odločil, da oskrbi za šolo eno ali drugo zbirko, ako je še nima. Najbolj znana je Heinemannova zbirka bibličnih slik, ki je izišla v Herderjevi zalogi (40 barv. slik, velikost slike 29 : 35 cm, cena nalepljenim slikam K 41.10). Zbirka ima to prednost, da podaja podobe skoraj za vse zgodbe, ki se obravnavajo v nižjih razredih. Za velike učne sobe so slike premajhne. Zelo razširjene so tudi Pesslerjeve slike iz Hölzelove zaloge na Dunaju (32 barvanih slik, velikost 31 : 42 cm; stanejo na lepenki v mapi K 24; potom krajnega šolskega sveta se dobe od naučnega ministrstva brezplačno). Izdana so jako lično, vendar so tudi premajhna za večje učne sobe. Prav uspešno se rabijo pri pouku slike iz J. Schnoor v. Carolsfeldove zbirke (2 zbirki po 15 barvanih ali nebarvanih slik, poedina zbirka barvanih slik stane K 18, nebarvanih K 12; velikost sliki je 55 : 65 cm). Schnoor v. Carolsfeldova zbirka je bila že na več razstavah odlikovana. Nekaka okornost pri posameznih podobah in tuintam nedostatno umetniško izvršenje se izgubi, ko se podobe gledajo iz daljine, kakor se v šoli kažejo.

Razstavljene pa so bile tudi prav umetniške biblične slike. Kot take imenujemo zbirko Hofmann-Lohmeyerjevo. Zbirka ima le 15 slik za novo zavezo (velikost 62 : 45 cm, cena posamezni nenalepljeni sliki K 1.68). Te slike priporočamo zlasti onim šolam, ki imajo že druge popolnejše zbirke, zlasti pa mestnim šolam. — V mestih vidi mladina polno umetnih, svetnih podob. Prav važno za vzgojo pa je, da vidi tudi najvažnejše svetopisemne dogodke v umetni lepi obliki. — Dalje so bile razstavljene biblične slike slavnih umetnikov (Rafael, Rubens i. t. d.), izbrane iz zbirke „Goldene Bibel“ (lastnina uršulinske meščanske šole v Ljubljani). Take slike so namenjene le za višje razrede, kjer si jih mladina s pridom tudi posamezno lahko ogleda. Drugih razstavljenih zbirk bibličnih slik (Aschendorfovih, Ehrenbergovih, Wangemannovih) ne bomo podrobneje opisovali, akoravno so zanimive in imajo svoje prednosti, ker bomo kmalu dobili izvirne domače biblične slike, ki jih riše prof. Koželj.

Za razumevanje posameznih svetopisemskih dogodkov dobro služijo primerni **zemljevidi** in pokrajinske slike. Za slovenske šole je samoumevno najbolj primeren Haardt-Orožnov zemljevid Palestine. Šolam, ki naročajo še druge zemljevide, se priporoča zemljevid, ki kaže Palestino z zračnega vida, n. pr. Javčirekov (stane 14 K), dobivajo se tudi male izdaje za učence po 16 vinarjev. Za večrazrednice, zlasti za mestne šole je jako primeren Cüppersov zemljevid Palestine, ki na velikih stranskih zemljevidih kaže pot Izraelcev skozi puščavo, popotovanja sv. Pavla in Jeruzalem. Cerkvenozgodovinskemu pouku služi Rösselov zemljevid; kaže nam biblične dežele v najširjem pomenu do časa križarskih vojsk. Ni treba omenjati, da so bili na razstavi tudi drugi znani zemljevidi (Riessov, Kozennov i. t. d.) Zanimiva je bila Palestina, narisana kot nazorno pojasnilo za začetnike, predstavljajoča pot sv. treh kraljev. — Posamezne kraje v sveti deželi je kazala Hartmann-Benzingerjeva zbirka 24 akvarelov iz Palestine, razglednica i. t. d.

Pri razlagi svetopisemskih dogodkov mora veroučitelj opisovati bogoslužne kraje Izraelcev, obleko duhovnikov, kakor tudi mnogo stvari iz življenja Izraelcem sosednih paganskih narodov. Za razlago **izraelskih starožitnosti** dobro služijo Hemmlebove stenske slike, ki jih je za razstavo dala I. mestna deška šola v Ljubljani. Predočujoč nam tempelj, žgavni oltar obleko Izraelcev, razne malike i. t. d. Za veroučitelja je v tem oziru jako poučen „Bilderatlas zur Bibelkunde“ s 501 podobo.

Bistven del krščanskega nauka je pouk v **liturgiki**, naj se že poučuje kot poseben predmet ali obenem s katehizmom. Predmete, katere veroučitelj opisuje otrokom, vidi mladina pač v cerkvi, toda včasih jih radi večje ali manjše oddaljenosti ne more natančno opazovati; tudi vzbujajo vsi ti predmeti pravo zanimanje še-le, ko veroučitelj razloži simboličen pomen posameznih predmetov. Zato smo z zanimanjem ogledali na razstavi Swobodove liturgične slike, ki nam kažejo vnajnost in notranjost cerkve, mašniško obleko, kelih s pripravo, i. t. d. sploh vse bogoslužne kraje, orodja in obleko. Vrhutega je bilo na razstavi, deloma pri tem, deloma pri naslednjem oddelku izloženih več slik, ki nam kažejo krasov cerkvene stavbe, deloma doma, deloma v tujini, kakor tudi podobe posameznih lepih cerkvenih predmetov.

Cerkvena zgodovina se poučuje kot poseben predmet le v večrazrednicah, ali ker je razstava hotela podati sliko učil, ki se rabijo tudi v najvišje organizovanih ljudskih šolah, je bila tudi ta zbirka precej obširna. Naravnost potrebno je, da se predoči bogoslužje prvih kristjanov v kambaх s podobami. Ker za to niso na razpolago stenske slike, mora veroučitelj podobe iz katakomb pokazati v večjih ilustrovanih cerkvenih zgodovinah ali v knjigah, ki opisujejo cerkveno umetnost. Takih knjig je bilo na razstavi več, omenjam le Kirsch-Lukschovo krasno ilustrovano cerkveno zgodovino, ki jo izdaja Leonova družba na Dunaju. Prav tako je potrebno, da vidijo učenci posamezne sloge na dobrih slikah. V tem oziru je bila razstava dobro oskrbljena, poleg tujih svetišč (n. pr. gotske cerkve v Kolinu), so bile iz Grefejeve zbirke „Stara Kranjska“ izložene razne naše cerkve v romanskem, gotskem in renesančnem slogu. K lepi učni sliki iz cerkvene zgodovine spada, da veroučitelj pokaže otrokom podobe zgodovinskih oseb (na razstavi smo videli v ta namen izpostavljene podobe sv. Pavla, sv. Štefana, sv. Cirila in Metoda, Leona XIII i. t. d.) ali da pokaže kraje, ki so v zvezi z raznimi dogodki (za domačo cerkveno zgodovino so važne na razstavi izložene slike: Ostanke utrdbe cistercijske opatije v Stičini. — Cerkev sv. Ahacija pri Turjaku i. t. d.), ali da znamenite dogodke pokaže na dobrih slikah (na razstavi smo opazili slike razdejanja Jeruzalema, — Severin in Odoaker, — Križarji i. t. d.) Ker je bila razstava učil za ljudske šole, ni kazalo tega oddelka preveč razširiti.

In slednjič pridemo do **poočitevanja katehizma** s podobami. Prvi pogled na razstavo je prepričal vsakega veroučitelja, koliko pomočkov imamo, da naredimo pouk zanimiv, in ti pomagajo, da se resnice sv. vere mladini globoko utisnejo v srce. Že izvajanje naukov in resnic iz sveto-

pisemskih zgodb mnogo k temu pripomore. Dobra slika pa naredi to delo še lažje. Nikdar ne bodo dobili otroci tolikega studa do nevoščljivosti, uboja i. t. d., kakor če vidijo dobro podobo: Kajn ubije svojega brata Abela. Globoko jim v srcu ostane spomin na podobo obupnega Kajna in podobo nesrečnega nedolžnega Abela. Pri razlagi nagibov k kesanju n. pr. bo veroučitelj gotovo pokazal podobo „Ecce homo“ i. t. d. Razstava nam je kazala še celo vrsto drugih podob za poočitevanje resnic sv. vere. Veroučitelj razlaga nauk o sv. Trojici; z veliko večjim zanimanjem ga bodo poslušali otroci, ako ima v šoli lepo podobo te skrivnosti. Angela variha bo katehet mladini gotovo pokazal in jo tako še bolj unel za češčenje njegovo. Da navedemo le še nekoliko reči, opomnimo, da 9. členu apostolske vere katehet ne bo razlagal, da ne bi pokazal otrokom podobe sv. očeta, podobe škofove i. t. d. Za poočitevanje 9. členu je bilo na razstavi cela vrsta učil, n. pr. za razlago pojma „učeča cerkev“ podoba svetega očeta, kardinalov, škofov, i. t. d., za razlago nauka „cerkev je vesoljna“ misijonski zemljevid, slika vseh papežev i. t. d. Pri razlagi zakramentov se jako uspešno rabijo prej omenjene Swobodove slike, ki predočujejo sedem sv. zakramentov.

Zanimivo in poučno je bilo pri razstavi zlasti tudi to, da so bile razstavljene knjige, potrebne za katehetsko izobrazbo. Tozadevno slovensko, hrvatsko, nemško in deloma tudi češko slovstvo je bilo razstavljeno v nastopnih oddelkih: Splošne knjige za katehetsko izobrazbo. — Metodične knjige za verouk. — Pomožne knjige za biblične kateheze. — Pomožne knjige za razlago katekizma, — za cerkveno zgodovino, — za liturgiko. — Zbirka zgledov, uporabnih za katehezo, — Pomožne knjige ob pripravi za sv. zakramente z uzorci spominkov za prvo spoved in prvo sv. obhajilo. — Varia (razne pomožne knjige). — Ne spadalo bi v okvir kratkega poročila, govoriti o posameznih razstavljenih knjigah. Kdor v razstavi sam ni pregledal dotičnih zbirk, naj si naroči katalog, ki je z naslovom „Učila in pomožne knjige za pouk krščanskega nauka v ljudskih šolah“ izšel kot ponatis iz splošnega razstavnega kataloga, in ki ga „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani na zahtevanje pošlje brezplačno.

Razstava učil za verouk bo gotovo vplivala, da bodo veroučitelji poskrbeli, da dobe naše šole več učil, kot jih imajo sedaj, in da se bodo ta učila pridno rabila. S tem je pa tudi dosežen namen razstave. Al. Stroj.

Kako usposobimo učence, da samostalno izdelujejo spise?

II.

Pot, po kateri nam je hoditi, je sedaj nekoliko določneje začrtana; zato pa se nam nujno stavi vprašanje, kakšna pa mora biti snov, da jo je mogoče obdelati tem načinom? — Lahka naj je in zanimiva, otroškemu

duhu primerna. Schiessl izrečno priporoča začeti spisovni pouk z majhnimi povesticami. Zakaj? Povest zahteva najmanj duševne sile učenčeve. Sama v sebi namreč že nosi idejo razvoja in Gebele pripominja prav prikladno: „Einen unverlierbaren Faden bietet der Stoff selbst.“ V njej leži izvršena dispozicija mislij, pot je začrtana jasno po zvezi dogodkov, da je nemogoče, kreniti v stran in otroci logično vežejo misli s toliko lahkoto, da se tega komaj zavedajo.

Schiessl svetuje, naj se rabijo tekom prvih dveh let izključno le povesti in prav tako tudi na višji stopinji začetkom šolskega leta vsakrat izvrši po eden pripovedni spis, da se čut za logični razvoj in tek misli, ki je bistvo dobrega sloga, vedno bolj zjasni in utrdi. Vrhutega nam nudi ta oblika spisov tudi največ prilike poiskati prav zanimive tvarine. N. pr. pravljice, basni, bajke in pripovedke, kakor tudi zgodovina so nam neusahljiv vir za spisje. Učitelj, ki je sam izkusil, s kolikim veseljem se lotijo otroci spisnih nalog te vrste, bo prav rad pritrtil — Schiessl-u. Seveda mora biti vsaka povest prikrojena in nalašč pripravljena vsaki stopnji. Obseza naj v prvem letu slogovanje 5—8 stavkov in le počasi se zahtevajo obširnejši spisi. Uprav na tako majhnem sestavku je namreč mogoč potrebn pregled in intenzivno vglabljanje v vse zahteve točnega sloga, ne da bi se s tem preveč obremenil učenec in učitelj.

Ko se je v 3. letu spis. pouka po povestih učenec že precej privadil in udomačil v razvrstitvi mislij in vezanju stavkov, se vzamejo popisi in majhne razprave (Abhandlungen), vpletajo tuptam primerjave. Na upravne spise in pisma (Geschäftsaufsätze) je obračati posebno pozornost. Snov mora biti vseskozi dovolj konkretne vsebine, mora se nahajati v učenčevi duši, da jo gleda pred soboj jasno in živo kakor sliko; biti mu mora kakor lastni notranji dogodek (inneres Erlebnis).

Omenjeno je že, da naj je snov zanimiva; da, tako zanimiva naj je, da je vredna truda in duševnega navora. Ne mučimo še dalje otrok s trivijalnimi snovmi kakor s popisi table, mize, stola, hiše i. t. d. To so snovi za nazorni nauk ne pa za spisje, ki postane vsled njih duhomorno in dolgočasno ter nikakor ne more zbuditi vesele delavnosti učenčeve. Potrebno je sicer, da se ve otrok o teh stvareh vsakdanjega življenja pravilno izraziti tudi pismeno; a v zapisovanje najvažnejših mislij take vrste je čas zadnje četrt ure nazornega — prirodopisnega — ali domoslovnega nauka. Da, ko bi se bolj uvaževalo načelo „noben dan brez črtice“ in se porabilo konsekvntno zadnjih 10 minut pouka o realijah v zabeležitev pridobljenih novih dojmov (Kernsätze) imel bi spisovni pouk tukaj-le najčvrstejšo oporo. Prav takrat se tudi lahko izvršijo kratke vaje v narekovanju, prepisovanju, odgovarjanju na vprašanja, zapisovanju misli po točkah i. t. d., kar so vse uvaževanja vredne, prepotrebne vaje, s kakoršnimi se pa prepogostoma izpolnijo ure za spisje. Če se tako postopa ne le po najnižjih stopnjah ampak vseskozi, po vseh razredih, je popolnoma nemogoče, da bi s spisjem ne prišli naprej; kajti če se v spisni uri ne bo treba pečati z drugim nego s slogovajo, mora se slog popraviti in dospeti na povoljno stališče. A pre-

mnogokrat se ta slogovaja popolnoma prezre. Izvrstno pravi Schiessl: Aufsatz-Vorübungen gibt es nicht. Zum Aufsatzmachen gehören nicht bloss verba-Worte, sondern auch res-Sachen, Gedanken. Beide aber helfen nicht, wenn das dritte nicht geübt wird, die Kunst der Komposition. Gerade das aber ist die Hauptsache; hier liegt der Schwerpunkt des Stilunterrichts. — Prav zato pa ne zadostuje, da si učitelj le nabira primerne snovi, ampak je potrebno vsako še primerno prikrojiti, da se po njej učenec nauči umetnosti skladnje. To je ena najnujnejših zahtev. Vsak tema mora torej učitelj sam do dobra predelati. Često se snovi niti ne pozna, ali se da težko ali lahko obdelati in spraviti v primerno obliko. Lahko se pripeti, da se hipoma pojavijo nepričakovane težkoče, ki zavirajo pouk in ga storé dolgočasen in suhoparen. Temu je treba že pred poukom v okom priti.

Z ozirom na snov pa je nadalje še mnogo, da malone vse odvisno od tega, kako se obdeluje. Najpriprostejša a tudi najtežja se lahko rabljivo priroji. Kar se nam zdi morda na prvi hip neprikladno, se lahko ugodno razvije pod tvojim peresom in obratno: najprimernejša snov je popolnoma neprebavljiva, če se je ne lotiš na pravi način. Varujmo se osobito v vseh šolskih spisih vsakojakih znanstvenih primečkov, kakor tudi gostobesednosti. Ni treba, da bi zapisali vse, kar se da o dotični stvari povedati. Stem pa nočem reči, da je treba odločiti od snovi vse, kar ne spada v spis; to bi nam prineslo strašno suhoparnost v pouk; ampak prikladni oživljajoči dostavki in razlaganja niso le primerni temveč tudi potrebni, da se pouk oživi. „Pišimo popularno in izberimo iz velike zaloge spisne snovi le to, kar bistri duha, budi domišljijo ali neguje čustvo.“ Potem ima ves spisovni pouk še prevažen vzgojiven vpliv, ki ga moramo izkoriščati, kjerkoli se da. Izberimo si prikladno iz domačih pravljic, basnij, bajeslovja, zgodovine, prirodoписа in prirodoslovja, lokalnih dogodkov itd. Na primer:

Pravljice: Vurberški zmaj; Marija na gori; Kačja kraljica; Povodni mož; Zvon pri Lenartu; Rimski kamen v Ptuj; Vrbsko jezero; Šipek Marije; Palček; Trnjolica; Snegulčica; Kralj Matjaž; Kraljiček; Kurent, Rojenice itd.

Ljudstva osebe in rodovine: Huni; Madjari; Slovani; Nemci; Habsburgovci; C. Rudolf na lovu; C. Maksimilijan in lev; Oton Veseli; Jožef II. pri plugu; Albreht Modri; Marija Terezija; Celjski grofje; Atila; Turki; Mohamed; Andrej Hofer; Janez Kapistran itd. Radecki, Laudon itd.

Zgodovinski dogodki in kar je v zvezi z njimi: Preseljevanje narodov; Križarske vojske; Ustanova Benetk; Nemški vitežki red; Vitezi; Oblega Dunaja; Bitka pri Mohaču; Bitka na Kosovem polju; Razdejanje gradu Pabstein (sedaj sv. Marko); Kronanje Gregorja Ilije v Zagrebu; Kmetske ustaje; Krvava Sava; Bitka pri Sisku; Oblega Sigeta; Ustaja na Francoskem itd.

In kulturne zgodovine: Kamena strela; Piramide; Pregarjanje kristjanov; Samostani; Vitežtvo; Iznajdba smodnika; Benečanske svinčnice; Knjigotiskarstvo; Iznajdba parnega stroja, šivalnega stroja, železnice; Izdelovanje papirja itd.

Lokalni dogodki: Včerajšnja nevihta, toča; Požar; Povodenj; Zvezdni utrinki; Solnčni in lunin mrk; Prihod cesarja; Sv. birma; Starine naše cerkve; Prazna vera pri nas; Razgled z n. pr. Borla, Golovca, z domačega zvonika; Navade pri svatovščini; Znameniti dogodki domačina v tujini; Kapelica ob cesti; Novi zvonovi itd.

Iz živalstva: Netopir; Krt; Severni jelen; Velblod itd. V tem je snov neizčrpna. Krasni posnetki se dajo narediti po knjigi „Erjavec, Živalstvo“. Tu se vse pripoveduje in popiše tako popularno in prikupno, da si bolje misliti ne moremo. Istotako: Schmeil, Zoologie.

Rastline: Krompir; Tobakovec; Poper; Čajevec; Kavovec; Bombaževac; Hmelj; Ukraki; Kininovec itd.

Prirodnine in njih poraba: Demant; Svinčnik; Kreda; Sol; Železo; Premog; Petrolej; Okamenine; Ognjeniki; — Steklarstvo; Cukrovnice; Vosek; Pivo; Vino itd.

Prirodne prikazni: Oblaki; Rosa in slana; Dež; Sneg; Toča; Ognjeniki; Potres itd.

Zvezdoslovje: Zemlja; Kako postane dan in noč; Letni časi; Luna in njene mene; Solnce, Stalnice; Planeti; Izpodnebni; Zvezdna znamenja;

Zemljepisje: Morje; Tokovi morski; Gibanje morja; Morska obrežja; Vroči viri; Vodni krogotok; Ledeniki; Vetrovi; Zem. magnetizem; Postojna; Bled; Cirkniško jezero: Semernik; Benetke; Rim; Dunaj; Celje; Zagreb; Peričnik; Koroška jezera; Ogrska planjava; Kras; Alpe; Balkan; Rudne gore; Plitvička jezera; Bela peč; Bohinj; Niagarski slap; Gejsirji v Yellosvstonu; Prerija; Požar v prerijah itd. Tudi ta stroka daje nedogledno snov v pripovedovanje! (Deloma posneto po Schiessl-u.)

III.

Če združimo zdaj vse, kar smo premostrivali in preišljevali v razjasnjevanje spisovnega pouka, nam je sedaj določen smoter, ki ga imamo doseči, začrtana pot, po kateri je treba hoditi in označena snov v primerno porabo. A vsa razprava še ostane nepopolna in ni povsem jasna; če se ne pridene še prevažno jedro, namreč, kako je postopati v posamezni spisni uri, da se doseže zaželjeni smoter.

Razjasniti je torej specijelno metodo na 1. in 2. stopnji spisovnega pouka, kjer je učiteljeva marljivost in njegova didaktična spretnost prvi pogoj, da uspeva pouk. Zamislimo se torej v spisno uro. Kot snov imamo majhno povestico. Prikrojena je že natančno po obliki, v kateri jo bodo morali učenci zapisati, in sedaj jo lahko ali dosledno takó ali pa tudi obširneje pripovedujemo. Sev é je treba nekaj uvodnih besed, ki zbudijo zanimanje in pozornost. Vzemimo slučaj, da smo jo pripovedovali obširneje. Takrat delamo po nastopnem redu:

1. Dogodek se prosto in kolikor mogoče zanimivo pripoveduje.
2. S pomočjo prikladnih vprašanj se cela vsebina po učencih ponovi, raztolmačijo posebnosti.

3. Na to se jim naloga razjasni. N. pr.: Sedaj hočemo poskusiti povedati to na kratko, a lepo, prav kakor se je zgodilo. V 2. letu spis. pouka pa se poišče z učenci razvrstitev misli. Ta odpade v 1. letu spisovnega pouka.

4. Sedaj se stavke za stavkom prikroji s pomočjo učencev in sproti zapiše. (Učitelj ali učenec na desko.) Opozoriti jih je sproti na istozvočnost (Monotonie) in ločila, — te določijo učenci sami po glasu učiteljevem — in slednjič na logično zvezo stavkov.

5. Ves spis si otroci zapišejo v svoje dnevnike (tablice) ter se ga do prihodnje spisne ure nauče na pamet. V sledeči spisni uri se naloga najprej ponovi, opozori se še enkrat na merodajne točke (ločila, istozvočje, pravopis, kar vse otroci sedaj najdejo sami) in potem na pamet zapiše v zvezke.

Nekateri metodiki priporočajo, že koj v 3. šol. letu in še prej, seznanjati otroke v spisni uri z raznovrstnimi načini izraževanja — in v to svrho sinonimne besede ali besedne skupine zapisati nad vodilne — (Schiller.) — Potem si naj zapomni vsak učenec, kar mu ravno prija, spis se zbrise in potem si ga vsak zapiše po svojem okusu. To se sliši jako vabljivo, a ni tako lahko izvedljivo. Z nadarjenimi otroci se posreči, a slabičem se godi po pregovoru: „Sie sehen vor lauter Bäumen keinen Wald.“ Učitelj se naj na prvi stopnji popolnoma zadovolji, če so si učenci dobro zapomnili eden način pravnega spisa in ga vedó potem brez pogreška zapisati. Saj jih istočasno opozori na istozvočnosti, ločila, logične zveze posameznih stavkov, ki tiče često le v eni sami besedi, v primernem vezniku. Kako naj govori takorekoč istočasno o dveh ali treh spisih in kosa učenčevo pozornost na več strani? Take vaje spadajo zelo primerno v čitanje, v spisje še le, ko so se otroci reprodukciji dobro privadili, ter se ne borijo več z najbolj primitivnimi zahtevami, začetkom pa nikakor ne! Včasih tudi primanjkuje dovolj velikih šolskih tabel, da si take vaje pregledno in nazorno zapišemo. A vsekako se da ta-le migljaj zelo plodonosno na srednji in višji stopnji izkoriščati. Ko so si učenci ves spis do dobra vtisnili v spomin, se lahko vpraša: „Ali bi se ne dal ta izraz zamenjati z drugim?“ Dotične besede, oblike se potem nad prvotno, ki je podčrtana, zapišejo. Tako postopamo s kraja le pri eni besedi ali enem stavku, pozneje pri dveh, treh, slednjič pri vseh. Ves spis se potem čita v raznih oblikah in se dovoli tistim, ki se zmotili ne bodo, rabiti druge izraze nego so se jih naučili na pamet. Nadarjeni otroci bodo hodili kmalu svojo pot in zaiti ne morejo, ker jim je pravilni sestavek v spominu in oni le vedoma izpreminjajo izraze in oblike. Slabičev pa zmotili ne bomo, ker že imajo v spominu dotični vzorec, ki so si ga zapomnili, in ga varno reproducirajo. Omeniti mi je še nasvete nekaterih metodikov, naj se začetkom izdelajo spisi zgolj v glavnih stvkih, vsi odvisniki pa opuščajo. To je stilistično tiranstvo. To se pravi naravnost silo delati naravi in natvezati jeziku nenaravne sponje. Obratno! Zloženi stavki naj se kar najskrbneje negujejo, ker so najkrepkejša podpora v lepem izraževanju in pravilnem slogu. „Ein Stil zum rasend werden“ se Schiessl izraža o takih prisiljenih spisovnih potvarah.

Prej smo izbrali slučaj, da se povest pripoveduje obširneje. Če pa jo podajemo na kratko in želimo, naj se dobesedno reproducira, je nasvetovati sledečo pot:

1. Učitelj čita dotični obrazec.
2. Nato bere še enkrat stavek za stavkom in izvabi razložitev iz učencev, oziroma še sam kaj pristavi, da zbudi večje zanimanje.
3. Nato jim razjasni nalogo in dá sestaviti dispozicijo. (Odpade prvo leto.)
4. Zdaj se čita obrazec še enkrat. (Tako se spoji razložitev s snovjo.)
5. Končno se ves obrazec na podlagi razvrstitve in z neposrednim navodilom in nadzorstvom ali pa brez njega (v 6. in 7. šol. l.) po učencih stavek za stavkom reproducira.

K temu pristavi Schiessl še sledečo, uvaževanja vredno opombo: „Pri vseh teh operacijah pa se moramo potruditi z vsemi močmi za živahnost in zanimivost v pouku.“ V to nam služijo osobito razlaganja in pristavki, ki jih kakor iskrice potresamo med snov, da jo neprestano oživljamo, učence pa spodbujamo k pozornosti.

Tako! Zdaj pa me utegne kdo podregniti — češ — poglej naslov svoje razprave: Kako usposobimo učence, da samostalno izdelujejo spise? O samostalnosti smo še slišali premalo! Res je! A pred vsem je treba poznati abecedo slogoslovja, potem šele gremo naprej! Lüttge pravi resnično:

„Der Stil hat, wie die übrigen Zweige des Unterrichts, sein a b c und Einmaleins, das erst gründlich angeeignet sein muß, bevor von einem selbständigen Gebrauche die Feder zur schriftlichen Gedankenentwicklung die Rede sein kann.“ Tako je! Tudi plavača ima plavalni mojster na vrvi, in delati mora posamezna gibanja celo natančno po predpisu — in še-le, ko jim je popolnoma kos ter večše dokazal svojo zmožnost, ga prepusti samemu sebi. Tedaj šele se sme samostalno gibati po svoji volji in individualnosti.

Če torej gojimo začetkom le strogo natančne reprodukcije in negodnemu učencu ne odpremo širne poti stilistične samostalnosti, mu stem nikakor nismo nadeli neprimernih spon in mu kratili prostega razvoja, ampak varujemo ga le, da ne zajde in si ne privadi kaj napačnega. Pogreškov ga obvarovati, je pa stokrat bolje nego popravljati jih. Poglejmo, česa se učenec v teh le sponah vsega nauči iz teorije sloga! On ve po enem letu:

1. V začetku naloge se vedno vprašamo: Kaj pa hočem pripovedovati, to je, moram si nalogo razjasniti.

2. Pripovedoval bodem dogodke po vrsti, kakor so se vršili.

3. Varoval se bodem istozvočnosti in po posluhu vstavljaj ločila.

V drugem letu, ko že razvijamo dispozicije nam torej otroci začetkom vsake naloge sami odgovoré na sledeča vprašanja: Kaj moramo pred vsako nalogo storiti? (Razjasniti si jo.) Kaj to pomeni? (Znati moramo, kaj hočemo pripovedovati in kako.) Na to si otroci s pomočjo učiteljevo razjasnijo nalogo. N. pr. a) Pripovedovati hočemo, kako je mali ces. Fr. Jožef obdaroval grenadirja; ali — b) kako se je zgodilo, da so bile Benetke postavljene,

ali *c*) kako je prišlo do tega, da je cerkev na gori očrnela i. t. d. — Zdaj vpraša učitelj dalje: Kako si pa pomoremo, da bomo bolje in lažje delali? (Poiščimo razvrstitev.) Kaj vzamemo vedno kot prvo točko? (Kaj je bilo povod celemu dogodku?) Za prej omenjene slučaje povod:

a) Mali nadvojvoda Franc Jožef se je igral v laksenburškem parku in zagledal vojaka na straži. Smilil se mu je.

b) Huni so pridrli v Evropo. Ropaje in požigaje so se napravljali proti Rimu.

c) Jakub Paša je pred 500 leti oblegal Ptuj; a mestjani so se uspešno branili. Zato sklene oropati cerkev na Gori.

Ta „povod“ je vedno uvod naloge in odpre vir nadaljnim mislim. Težko je sicer in mnogo truda stane, predno se navadijo otroci točno misliti in najti resnični povod celemu dogodku. A ker se jim zopet in zopet vsako spisno uro ponavlja isto vprašanje, odprla se jim bo slednjč vendarle glavica — in našli bodo in razumevali logično misel povoda. S tem so si prilastili prevažni člen v abecedi slogoslovja. — Razvijajoč dispozicijo vprašamo tako-le dalje: Kaj pa pripovedujemo potem? (Kako se je dogodek vršil.) *a*, *b*, *c*. Kaj pa je navadno zadnja točka? (Odločilni hip.) N. pr. pri prej navedenih primerih. *a*) Francek je bil premajhen in ni dosegel torbe. *b*) Oglejci so zbežali na morske otoke. *c*) Jakub paša se je utaboril pod Goro, kjer so prebivalci prosili Marijo pomoči. — Kaj pa vzamemo kot zadnjo točko spisa? (Kako se je dogodek končal.) Na vsej prvi stopnji si torej učenci kot podlago za prihodnje samostalno delovanje pridobe sledečo razvrstitev:

I. Razjasnjevanje naloge.

II. Zasnovanje razvrstitve:

1. Kaj je bil povod celemu dogodku?

2. Kako se je dogodek vršil.

a) Kaj naprej?

b) Kaj potem?

c) Kaj končno? (Odločilni hip.)

3. Kako se je dogodek končal?

Tole okostje se mora vtisniti v spomin vsakemu učencu. Na tej podlagi lahko misli in pravilno dela naprej. — Izdelovanje te razvrstitve se še podpira s tem, da se vsaki točki pridene nekaj migljajev ali najbolje vprašanj, na katere potem učenec samostojno odgovori.

Ko se je tako delalo 3–4 leta ter se izvršil vsak drugi teden po en spis (Prvi teden se razvija in sestavi, drugi pa ponovi in opiše; popravljanje spisnih nalog spada v pravopisno uro.) je popolnoma nemogoče, da bi se učenec ne povspel do zanesljivega čuta slogovih pravilnosti ter bil torej sposoben za samostalno delo. Da, zaželel si bo dovoljenja, da sme zapisati svoje misli, ko bo imel tako trdna in zanesljiva tla pod seboj. Tedaj se sme samostalno delo dovoliti; le prezgodaj se zahtevati ne sme, ne v onem času, ko še otrok sam nekako blagodejno čuti, da je varnejši in da

dela z veseljem in lahkoto sredi učiteljevih spon. Tudi tu veljajo besede Julija Sturma, ki jih obrača na življenje:

„In engen Fesseln muss das Leben reifen,
Damit es Kraft gewinnt sie abzustreifen.
Nur wer sich selbst befreit hat von den Banden,
Der ist zur wahren Freiheit auferstanden!“

Poglejmo še razvrstitev popisov in razprav. Za nje se prav lahko izkoriščajo pridobitve pripovednih spisov. Le vprašati je treba malo drugače. Namesto: „Kaj se je vršilo najprej — recimo; kaj pa bi radi vedeli o tem najprej? N. pr. o soli? o železu? Dobimo torej razvrstitve n. pr.

1. Od kod se dobi sol?
  2. Kako se pridobiva?
  3. Kje jo je najti?
- ali: 1. Kaj je bilo železo poprej?
2. Kaj se godi z železno rudo?
  3. Kako se raztopi v plavžu?
  4. Kaj se godi s tekočim železom?

Tudi taka snov se obravnava nekako pripovedno; otrok tedaj niti ne čuti da popisuje ali razpravlja in mnogo varneje izvršuje nalogo.

Pri vajah se mora še vsako spisno uro, osobito na najvišji stopnji tako-le vprašati: Na kaj boš pazil pri izdelovanju? (Da misli pametno zavijem in zvežem). Kako to narediš? (Pogledam in premislim prejšnji stavek, ali se pač strinja s sledečim itd. Kaj bi utegnilo popačiti spis? (Če ponavljam iste besede ali skladam slične ali celó enake stavke.) Na primer? (Če več stavkov zapored začnem z osebkom.) itd. Česa se moraš torej ogibati? Kako pa se boš varoval vseh teh hib? (Prečital bom nalogo počasi.) Kako pa jo boš čital doma? (Glasno.) Zakaj? (Ker mi uho pove, kje tiči pogrešek) itd.

Tako so se učenci prav z lahka, praktičnim, nazornim potom seznanili s teorijo. Naučili so se ne le kako jim je izdelovati naloge in pa tudi zakaj jim je tako postopati. Zahteve dobrega sloga si lahko kot posebno vajo spišejo in vtisnejo v spomin, da jim ostane neizgubljen kašipot za življenje. Najvažnejše pa je, vaditi spise za življenje. A kaj zahteva življenje?

Odgovor nas privede do zadnje točke pričujoče razprave namreč do pisem in upravnih spisov.

Ali nam bo obravnava teh po vseh drugih nalogah povzročila mnogo težkoč? Ne, nikakih! Otroci so se vendar vadili, delati smotreno, po gotovem načrtu in pred vsem so se vadili, razjasniti si vsako nalogo.

Če jim je ta — modus — prešel takorekoč v meso in kri, jim bo tudi pri pismih in upravnih spisih zanesljivo navodilo in najboljši pripomoček. Poglejmo!

Tudi v pismu si je treba predvsem razjasniti nalogo. Nadalje velja tudi kot uvod ista točka namreč vprašanje za povodom. (Kaj je povod današnjemu pismu? Na pr. — Ker se bliža god, ker so oče zboleli, ker bo jutri novo leto itd.) Istotako je treba dalje pomisliti: kaj hočeš vse povedati? a, b, c, — primerno točki: Kako se je dogodek vršil; ali pa: Kaj

bi čitatelj pisma vse rad vedel? ali: Kaj je potrebno, (lepo primerno) da mu zaporedoma razložiš; in k sklepu: Namesto: Kako se je dogodek končal? recimo: Končaj pismo!

Torej si otrok vtisne v spomin dispozicijo:

1. Kaj je povod tvojega pisma. (Pomni da besede „povod ne rabiš“!)
2. Kaj hočeš povedati? a, b, c.
3. Kaj ga še zanima?
4. Končaj pismo!

Le nova, nenavadna oblika utegne učence oplašiti in jim nalogo otežiti. Zato pa mora učitelj, prav kakor na prvi stopinji pouka, začeti pri zelo enostavnih, priprostih pismih, je sestaviti pred očmi učencev z njihovim sodelovanjem in je zapisati na tablo kot vzorec. Na to pa jih izpodbuja, naj to, kar so z njegovo pomočjo izvršili, poskusijo sami s snovjo A, B, C. Tako jih je sistematično privadil h kompoziciji pisem. Isti način velja za sestavljanje upravnih spisov: Treba jih je z vednim ozirom na smoter direktno razvijati, postaviti kot nazorilo pred oči in posnemke učencev vestno nadzorovati. Še le, ko so se pod našim vodstvom privadili zahtevam pisemskega in upravnega sloga, jih urimo v samostalnem izvrševanju sličnih sestavkov. Za nje nam podaje Schießl zopet imeniten migljaj, namreč: „Ker upravni slog vedno povzročuje mnogo težkoč, naj se vežbajo učenci v posnemovanju in izpreminjevanju vzornih obrazcev. To pa se naj godi tudi le ustmeno. S tem se pridobi preobilica časa in učenci se lahko temeljito seznanijo in privadijo jezikovnim in slogovim posebnostim pisem in upravnih spisov. Doslej toli suhoparni in nehvaležni pouk v pisanju pisem in sestavljanju upravnih spisov, se lahko preobrazi v najplodovitejšo in najbolj hvaležno stroko vsega jezikovnega pouka“. Le jedno nam naj ostane vedno pred očmi: vodi naj nas smoter a nikoli šablona, ki je najbolj malovredno sredstvo in pogubna past jezikovni in slogovi samostalnosti.

Predno končam, mi je omeniti še prevažen moment, ki je najtehtnejši in najvplivnejši faktor vsega spisovnega pouka, to je: marljivost učitelja in složno delovanje vseh. Da, vse metodične knjige, konferenčna dela in predavanja ne koristijo nič, če tega primanjkuje. Zato pa sklepam z zahtevo ki je temelj vsem drugim:

Vsi učitelji jedne šole se morajo združeno in marljivo podati na delo v izboljšanje spisnega pouka. Izdelati je v to svrho natančen načrt za vsoto, ki nadrobno določi snov a tudi metodo in smoter vsake stopnje.

Kajti le po enotnem, složnem postopanju z roko v roki je mogoč pokret in sistematični razvoj, ki nas dovede iz tesnih spon dobredne reprodukcije in mehanskih posnetkov s popolno gotovostjo do zaželjenega smotra, ki je postavljen na čelo te razprave namreč:

Usposobili bomo učence za samostalno izdelovanje spisov. A. Š.

Kratka katehetika s praktičnimi pojasnili.

§ 16. Učna oblika.

Katehet se mora zavedati, kdaj njegovemu predmetu bolj ugaja akroamatična oblika, kdaj je bolj potrebna erotematična, ker ima vsaka svojo prednost, pa tudi svojo neprilичnost. Akroamatična ima to prednost, da je dokaj krajša in lažja ter ne zavaja učitelja na stranska pota in na nepotrebno razsežnost; tudi more biti pristrčnejša. Njena hiba pa je, da se učitelj ne more zanesti, so li učenci pazni in sodelujejo, mu li morejo slediti, ali razumejo vse itd. — Erotematična se odlikuje v tem, da nekako sili učenca k pazljivosti in sodelovanju, da se ob njej učitelj sproti prepričuje, so ga li razumeli otroci; tudi se učenci bolj uglobojijo v predmet in se učijo samostojno misliti. Njena hiba pa je, da vodi (v heurističnem smislu) po daljšem in težavnejšem potu do uspeha ter poudarja bolj umsko stran.

Katehet mora torej uporabljati obe ter jih po okoliščinah spretno strinjati.

Večkrat se erotematična oblika imenuje tudi katehetska. Pa to ime ni opravičeno, ker izhaja iz dobe, ki je bila katehezi najbolj neugodna, in se izključno nikakor ne more rabiti. Dasi cerkev nikdar ni rabila izključno le ene oblike, vendar bi se smela akroamatična prej nego erotematična imenovati katehetska oblika; kajti Jezus je skoro brez izjeme učil akroamatično in enako apostoli. V katehumenatu se je pričelo že nekoliko več izpraševanja ter se je v poznejših dobah čimdalje bolj razvilo; vendar se kateheza tudi še sedaj pretežno poslužuje akroamatične oblike. Prava katehetska oblika je torej ona, ki zna spretno spajati pripovedovanje z izpraševanjem.¹⁾

I. *Akroamatično obliko* rabi katehet:

a) Kadar otrokom pové kaj novega, česar ni mogoče izpraševaje izvajati z učenci, ali vsaj ne brez velike težkoče.

Sem spada pripovedovanje dogodkov iz biblijske in cerkvene zgodovine, razodetih resnic, liturgičnih podatkov i. t. d. Tudi težavnejša izvajanja in pojasnila naj katehet sam podaje ter se z izpraševanjem prepriča, so ga li učenci razumeli in si zapomnili razlago.

b) Kadar hoče vzbujati blaga čustva in pridobivati voljo za izpolnjevanje verskih resnic; zakaj izpraševanje bi se dalo težko tako uravnati, da bi vplivalo tudi na srce.

Glej zglede v §§: 9, II. 2; 11, 2; 12, 2.

c) Pri bolj odraslih učencih, ki znajo že bolj misliti ter spridoma slediti tudi daljšemu govoru, se sme v večji meri uporabljati akroamatična oblika.

II. *Erotematična oblika* se rabi v katehezi v dvojnem pomenu:

a) Izpraševaje se katehet prepriča, ali so si otroci zapomnili to, kar jim je povedal ali razložil, ali so se naučili zaukazano nalogo, ali imajo še v spominu, kar so se učili že poprej. Torej izprašuje takoj ob razpravi ali pa nastopno uro, oziroma pozneje ob ponovitvi.

Kadar se ponavlja povedana zgodba, naj veroučitelj najprej vpraša, kateri zm^od učencev si jo upa povedati. Spretnější učenec naj sam pripoveduje, kolikor si je

¹⁾ Cf. Katschner, Katechetik str. 97.

zapomnil. Ako je izpustil kaj bistvenega ali tehtnega, naj vpraša, kdo je opazil, je li kaj izpustil; ako se ne oglasi nihče, katehet pomaga pripovedovalcu s spretnim vprašanjem. Napačno pa je izpraševati stavek za stavkom, ker se tako reč preveč razkosa in razdobi, da nimajo učenci nikakoršnega pregleda. (Pri slabših učencih seveda si ni mogoče drugače pomagati.) Otroci radi pripovedujejo zgodbe in so ponosni, če se jim posreči.

Ob razlaganju, besednem ali rečnem, bi katehet ne ravnal prav, če bi se zanesel na učence, češ, da so si že zapomnili, če jim je enkrat povedal, ter bi kar nadaljeval. Prepričati se mora vselej, so li prav razumeli in si zapomnili. Samo razlagati, pa razlage ne izpraševati, bi bilo čestokrat prazno delo.

V sako uro naj katehet izprašuje in sicer tako spretno, da pride večina učencev na vrsto, ali celo vsi. Dr. Weber priporoča za izpraševanje četrte in nasvetuje tako-le: Učenci naj urno odgovarjajo; najprej pove odgovor prvi v določeni vrsti, nato vstane takoj drugi v isti vrsti, za njim tretji itd. Enako nadaljuje druga vrsta; da bi se pa kdo ne zanašal, češ, da ne bode še tako hitro poklican, katehet hipoma premeni vrsto in pokliče koga iz oddaljene vrste. Nič hudega, če je kdo tudi dvakrat vprašan.¹⁾ Vsakega učenca vprašaj le malo, da bo mogoče poklicati vse. Zelo je olajšano delo katehetu, ako pozna vse svoje učence po imenu in po obrazu ter tudi po znanju. Ako učitelj nima posebno dobrega spomina v tem oziru, naj se pa tembolj potruži, da kmalu vse spozna in zapomni. Ako rabi katalog, naj tako izpreminja — morda že doma določi — vrsto, da učenci ne morejo naprej vedeti, kdaj bodo poklicani, ali kakšno vprašanje jih čaka.

b) Katehet pa tudi lahko izpraševaje uči po takozvani heuristični metodi. To se zlasti godi: α) v uvodu, ko opozarja otroke na njih izkušnje, da zasnuje in naveže novi nauk; β) v razlagi, ko izvaja pojme ali resnice iz povedane ali otroku že od poprej znane zgodbe; γ) v katehezi, ki se polagoma snuje po analogiji, primerih, zgledih; δ) ko je treba učencu popravljati nepopolne ali napačne odgovore itd.

Zgledi: α) Vihar na morju. (Uvod.) Ali ste že kdaj natančneje opazovali vihar? Kaj ste videli? (Morda si si natančneje ogledal sliko v zadnjem „Vrtcu“: zakaj se en lovec drži za klobuk? zakaj ga drugi nese v roki? kje pa vidiš klobuk tretjega lovca?) Kaj se godi s prahom na cesti? Kaj ste opazili na drevesih? Kaj še? (Vihar celo podira, ruje drevesa.) Kakšna škoda se včasih zgodi na strehah? Kaj se celo utegne zgoditi s hišo, ako je vihar silen? (Če ni trdna, jo celo podere.) Ali je prijetno potovati ob času viharja? Kaj se lahko zgodi v hudem viharju? (Potnika vrže na tla, prevrača vozove...)

Ako je že na suhem tako hudo, kaj šele na morju! Poglejte sliko: kaj se godi z valovi? (Visoko se vzdigajo, pljuskajo ob čoln, že silijo vanj...) Kaj vidiš na jadrjih?... Da, grozovita mora biti vožnja po morju ob hudem viharju. Le poslušajte, danes vam povem, v kako silnih skrbih so bili nekoč apostoli ob taki vožnji na Galilejskem morju.²⁾

β) Mana — predpoda presv. Rešnjega Telesa. Kako je Bog hranil Izraelce v puščavi? (Dajal jim je hrano.) 1. Zakaj so se tako začudili Izraelci, ko so zagledali mano in strmé popraševali: „Kaj je to?“ (Ker je bila čudežna hrana.) In kakšna hrana je v presv. Rešnjem Telesu? (Tudi čudežna.) V čem je torej najprej podobna mana presv. Rešnjemu Telesu? (Oboje je božji čudež.) Zares presv. Rešnje Telo je največji čudež božje ljubezni. Kako molimo v cerkvi po litanijah v prvi molitvi? („O Bog, ki si v prečudnem Zakramentu...“) Kaj je čudežnega v presv. Rešnjem Telesu? (Izpremenjenje, pričujočnost Sinu božjega v tako neznatni podobi...) — 2. Kdaj je padala mana izpod neba? (Vsak dan zjutraj.) Kako je torej podobna presv. Rešnjemu Telesu? (Jezus Kristus pride pri vsaki sv. maši — torej zjutraj — ob povzdigovanju na altar.) — 3. Kakšne barve je bila mana?

¹⁾ Die Münchener katechetische Methode str. 175 id.

²⁾ Ako še ni katehet poprej nobenkrat govoril o morju sploh in posebej o Galilejskem, bi moral tudi to pojasniti v kratkih besedah. — Ako zna katehet dobro opisovati, „slikati“, bi morda opisovaje silovitost viharja brez vprašanj še bolje pripravil otroška srca na veličastno zgodbo.

(Bila je bela, kakor slana.) In kakšne barve je sv. hostija? (Jezus je pričujoč v podobi belega kruha.) — 4. Kakšen okus je imela mana? („Slast tega zrnja se jim je zdela kakor medene potice.“) Kako je v tem podobna presv. Rešnjemu Telesu? (Jezus je v presvetem Rešnjem Telesu sladka hrana vsem, ki ga ljubijo.) Kako se odgovarja na cerkveni predpevek: „Kruh iz nebes si jim podelil?“ (Ki ima vsa sladkost v sebi.) — 5. Koliko časa je Bog živil Izraelce z mano? („Bog jih je živil štirideset let, dokler niso prišli do meje kanaanske dežele.“) Kako je zopet v tem mana predpoda presv. Rešnjega Telesa? (Presveto Rešnje Telo kreпча našo dušo na potovanju skozi puščavo našega življenja do skrajne meje, ko nas bo okrepčala za usodno stopinjo v večnost — v sveti Popotnici.) Zakaj se torej zove mana — predpoda presv. Rešnjega Telesa? Ponovi vse točke.

Kaj je smrt? — Kako je Bog ustvaril prvega človeka? Kaj je naredil najprej? (Telo.) Ali je bil človek takoj živ, ko je imel šele samo telo? — Je li imel oči? — Ali je pa videl? — Je li imel ušesa? — Ali je pa tudi slišal? — Ali je torej bil živ, ko je imel samo telo? — Kaj mu je še Bog dal v telo, da je bil živ? (Dušo.) — Kako mu jo je dal? (Vdihnil mu jo je.) — Kaj ima torej vsak človek? — Kako dolgo ostane človek živ? (Dokler ima dušo.) — Kdaj se duša loči od telesa? (Ko človek umrje.) — Kaj se torej zgodi, ko človek umrje? (Ko človek umrje, zapusti duša telo ali se loči od telesa. Smrt je ločitev duše od telesa. (Cf. Avg. Gruber.)

7) Trdni sklep. Ako bi kdo izmed vas hudo razžalil svojega očeta, ker bi ne hotel tako delati, kakor so ukazali; kaj bi pač moral storiti, da bi mu odpustil in ga zopet radi imeli? Povej I! (Prosit bi jih moral odpuščanja) Prav. Ko bi te pa oče vprašali: „Ali se boš pobiljšal? Ali me misliš še kdaj tako razžaliti?“ in bi jim odgovoril: „Ne vem; tega vam ne morem obljubiti,“ — ali bi ti odpustil? (Ne; še bolj bi bili užaljeni.) Ali bi bilo torej zadosti, ko bi očetu zagotavljal, da obžaluješ svojo napako? (Ne.) Gotovo ne. Kaj moraš tudi obljubiti, ako hočeš, da ti odpusté. (Da jih ne bom več žalil; da se bom pobiljšal in se natanko ravnal po njih volji.) Da, tako bi jim moral obljubiti, ali kakor tudi pravimo: trdno skleniti, da se boš res pobiljšal. — Toda pazite! Ljudje nimamo le vsak svojega očeta tu na zemlji, ampak imamo tudi vsi skupaj enega očeta v nebesih. Kdo je to? (Bog.) Res, Bog je nas vseh oče, in tega dobrotljivega Očeta mnogokrat razžalimo. Ali veš, I., kako? (Če grešimo.) Da; kdor n. pr. žali svoje starše, kdor laže, krade, grdo govori, kolne . . ., tak razžali nebeškega Očeta, ki je prepovedal vse take reči. Kaj, meniš, da nam je storiti, če hočemo, da bi nam Bog odpustil tako razžaljenje? (Obžalovati moramo.) Res je; kesati se moramo, da smo ravnali zoper voljo svojega nebeškega Očeta. Ali je pa že to zadosti? Kaj sem poprej rekel? Kaj ti je treba še poleg kesanja, da ti odpusté tvoj oče, ako si jih razžalil? (Trdno moram skleniti, da se bom pobiljšal.) Glej, prav tega ti je tudi treba, ako hočeš, da ti bo nebeški Oče odpustil grehe. Trdno moraš skleniti, prav zaresno mu obljubiti: „Nikdar več ne bom tako ravnal. Ne bom se več lagal, ne bom grdo govoril, klel . . .“ Tukaj nič ne velja tisto: „morebiti“, „znabit“, „bom izkušal“, — tukaj mora biti trdna, odločna, resnična volja: „Svoje življenje hočem pobiljšati in nič več ne grešiti“. Pomnite torej: „Trdni sklep je resnična volja . . .“ I.; povej, kaj je trdni sklep? (Cf. A. Zupančič.)

8) Kaj se pravi: izpovedati se? Ako otrok odgovori na to vprašanje: „Izpovedati se, se pravi, povedati grehe“, je sicer odgovor resničen, a pomanjkljiv. Zato je treba še dalje vprašati: Ali bi bila to izpoved, ko bi povedal svoje grehe kakemu dečku? Zakaj ne? — Komu se torej morajo povedati grehi? — Ali bi bila to izpoved, ko bi grešnik pripovedoval mašniku svoje grehe kar za šalo, kot se pripoveduje kaka zgodbica? — Marveč kako je treba povedati grehe? (Skesano.) — Ali bi bila to izpoved, ko bi grešnik mašniku povedal grehe le zato, da bi ga kaj potolažil ali mu dal dobre svete? — Marveč zakaj povemo mašniku grehe? (Da bi nas odvezal od njih.) Torej: Izpoved je . . . (J. Kundl.)

Ko bi otrok na vprašanje: „Ali se sme kdaj žival umoriti?“ napačno odgovoril, da nikoli ne, bi ga katehet privedel do pravega odgovora, n. pr., s takim-le vprašanjem: Ali imajo oče greh, če ubijejo gada? ali mati greše, če pokončavajo gosenice v zelniku? (A. Zupančič.)

Spretno izpraševanje. Ker je v katehezi pač najtežja reč pametno in spretno izpraševanje, navedemo še nekaj lastnosti dobrega izpraševanja, in sicer z ozirom *a)* na posamezna vprašanja in *b)* na izpraševanje sploh.

a) Vprašanje mora biti:

1. Primerno zmožnosti učenčevi; ne sme biti ne pretežko, ne prelahko.

Pretežko bi bilo vprašanje, ako bi katehet že v prvem ali drugem razredu zahteval definicije, n. pr.: „Kaj je sv. katoliška cerkev?“ ali sploh vprašal kaj takega, o čemer je prepričan, da njegov učenec še ne more vedeti.

Prelahko bi bilo vprašanje, ako bi učenec lahko kar mehanično (brez razmišljanja) odgovoril, n. pr.: „Kaj sklepamo takrat, kadar molimo?“ Zlasti so prelahka vprašanja, na katera se lahko odgovarja le z *da* ali *ne*. Le izjemoma bi smel katehet tako vpraševati slaboumne otroke, da bi dobili več poguma.

2. Jasno, t. j. povedati se mora s pravilnim in popolnim vpraševalnim stavkom, v katerem ni tujih, abstraktnih ali sploh še otrokom neznanih besed, n. pr.: bitje, povod, svrha, posledica, učinek, uteha itd.

Slabo bi bilo torej vprašanje: Jezusa je krstil kd o? Jezusa je obsodil v smrt —? Neprimerno je vprašati: „Pod katerim pogojem je Bog obetal nesmrtnost našima praroditeljema?“

Jasnost vprašanja tudi zahteva, da se poudari oni del stavka, ki je merodajen za odgovor.

Kako različen bi bil, n. pr., odgovor, ako se v tem-le stavku poudarjajo razne besede: 1. Ali je Juda s poljubom izdal Jezusa? (To je zgodovinsko.) — 2. Ali je Juda s poljubom izdal Jezusa? (Juda — apostol se je tako daleč spozabil.) — 3. Ali je Juda s poljubom izdal Jezusa? (Zlorabil je celo to znamenje srčnega prijateljstva.) — 4. Ali je Juda s poljubom izdal Jezusa? (Šel je skrivaj povedat sovražnikom, kje ga lahko najdejo.) — 5. Ali je Juda s poljubom izdal Jezusa? (Da, to grozovitost je storil svojemu najboljšemu Gospodu.)

3. Določno, da dopušča le en odgovor.

Slabo: „Kaj se zgodi, ko človek umrje?“ Utegnil bi kdo odgovoriti: Sorodniki in prijatelji se jokajo, dediči se smejejo, cerkvenik gre zvonit itd. — Tudi še slabo: „Kaj se zgodi s človekom, ko umrje?“ — Dobro: „Kaj se zgodi z dušo, ko človek umrje? Kaj se zgodi z njegovim telesom?“

4. Kratko; ima naj le toliko besedi, kolikor jih je neizogibno potrebno za odgovor, brez nepotrebnih govorniških okraskov in drugih pritkljajev.

Napačno: Zakaj smo dolžni spoštovati, ljubiti in slušati svoje mile, predrage, preljube in predobrotljive starše? Ali pa: Povej mi ti, ki se danes nekako pridno držiš..., ali bi mimorda ti znal povedati, zakaj smo dolžni itd.

5. Enostavno, ki ne zahteva več odgovorov obenem.

Napačno: Kako je Jezus trpel, kdaj, kje in kako je umrl? Ali: Koliko je sv. zakramentov in kateri se smejo samo enkrat sprejeti?

b) Z ozirom na izpraševanje sploh naj katehet zlasti pomni:

1. Pred vsem se izogiblji nepotrebne ga izpraševanja.

Opuščaj pretežka in prelahka vprašanja. Radi pičlo odmerjenega časa vprašuj le po rečeh, ki so v zvezi z veroukom, iz drugih predmetov pa le toliko, kolikor je potrebno v pojasnilo verskih reči. Izogiblji se nepotrebne ga ponavljanja. Ako je

n. pr. učenec že sam dobro povedal zgodbo, bi bilo potrata časa, ko bi ga še enkrat izpraševal stavek za stavkom. In ko pojasnjuje zgodbo, naj vprašuje samo po onih rečeh, ki jih je treba še natančneje razložiti.

2. Kadar uporablja heuristično obliko, naj nikar vedno in nepretrgoma ne izprašuje.

Ko bi katehet kar neprestano izpraševal, utegne priti v zadrego, in pouk bi bil tudi dolgočasen. Mesto vednega izpraševanja naj pove vmes kako primeru, ali kar je težjega, naj kar sam pové in nadaljuje izpraševaje. Oblika verskega poučevanja ne bodi torej zgolj suhoparno erotematična, marveč pristrčno dialogična.

3. Pazi naj katehet, da ga odgovori učencev ne zavedejo na stranska pota. Imej torej vedno pred očmi svoj cilj, kakor brodnik, ki vedno tako krmi svoj čolnič, da pripelje na določeni kraj, dasi mu voda nagaja in ga izkuša kreniti v drugo smer.

Da to doseže, si mora sam jasno določiti pot, spretno uporabljati odgovore, zavračati napačne, popravljati slabe, izpopolnjevati nepopolne itd., kakor uči občna metodika.

4. Vprašanja naj katehet vobče stavi na ves razred ter šele potem pokliče posameznega učenca, ki naj odgovori; in sicer naj jih vpraša več. Vendar bi ne bilo prav, ko bi takrat, ko uporablja heuristično obliko, preveč drobil, marveč naj en sam učenec pové to, kar je skupnega, zlasti pri zgodbah celoten odstavek.

Drugače je ob ponavljalnem izpraševanju, ko morajo biti odgovori že vsem znani. Tu lahko nadaljuje isti odgovor več učencev. Zlasti pri daljših odgovorih je to priporočati, da so učenci bolj pazljivi in da jih pride več na vrsto vsako uro.

5. Katehet naj učencu preveč ne pomaga pri odgovorih. Kadar „katehezira“, izpraševaje uči, ga mora seveda s spretnim izpraševanjem privedi do pravega odgovora; ob eksaminatoričnem izpraševanju pa naj samostojno odgovarja.

Posebno bi bilo napačno, ko bi katehet odgovor „pokladal na jezik“, napol narekoval, začenjal s prvo besedo, ali celo le s prvim zlogom itd.

6. Katehet naj tudi pazi, da učenci odgovarjajo tako, kakor zahtevajo pravila občne metodike.

L I S T E K .

Ali res ne utegneš?

„Povej mi, Janko, ali res ne utegneš slovstveno delovati, ko si pa tako nadarjen in bil vedno toli marljiv? Vedno mi pišeš, da ti primanjkuje časa. Glej, talente zakopavati to ni prav! Ti oškoduješ ne le samega sebe, temveč tudi druge, ki bi se lahko okoristili ž njimi.“

„Res ne utegnem.““

„Kaj pa počenjaš zjutraj pred poukom, popoldne po šoli?“

„Zjutraj se pripravljam za uk, ki traja do 11. ure. Potem se ne izplača, lotiti se kakega dela pred obedom. Popoldne imam šolo do štirih.“

Na to se malo izprehajam po gozdu, grem v gostilno, čitam časnike ali tudi kako knjigo, potem se stori večer. Po večerji popravljam zvezke do počitka. Zdaj vidiš, kako mi je izpolnjen ves dan. Res, ne preostaje mi časa za kako zasebno delo.“

„Kako si že dejal, pouk imaš do enajstih?“ povzame starejši prijatelj.

„Da, do 11. ure.“

„In od štirih do desetih zvečer je vendar šest, celih šest zlatih ur? Ali bi si ne mogel nekoliko čas razdeliti, da bi ti ga kaj preostajalo? Recimo ena ura bodi za časnike in izprehod, ena za knjige, ena za zvezke, ena pa za kako slovstveno delo. Ali bi to ne šlo?“

„Eno uro na dan za pisateljstvo? Skoro ni vredno začeti. Za to bi potreboval vsakrat najmanj po 2—3 ure skupaj. To nekaj izda. Takrat se kaj naredi.“

„Torej ena ura se ti dozdeva premalo? Nočem te prepričati sam. Naj te prepriča drug, da se tudi v majhnem času lahko mnogo opravi. Le vstrajati je treba. Jeklene, resne volje je treba. Čilosti in talentov je treba. Teh pa imaš na razpolago. — Poslušaj! Nedavno sem čital v neki francoski knjigi to-le anekdoto:

Sloveči minister Aguesseau je bil za mladih let advokat in znan zaradi svoje izredne marljivosti. Žal mu je bilo če je izgubil le en trenotek. Zato je ljubil točnost nad vse. Točno ob uri je prišel v urad, in točno ob uri ga je zapustil. Čeprav je bil sredi kakršnegakoli opravila, ko je odbila ura poldan, ga je pustil in je vstopil doma v obednico.

A gospodinja njegova se ni mogla priučiti natančnemu redu. Zato se je malone vsaki dan zakasnila z obedom za nekaj minut. Marljivemu možu se je zdelo škoda teh trenutkov. Opomnil jo je. Nič ni pomagalo. Zato sklene pomagati si drugače, da bi bilo ustrezno njemu in gospodnji. Ukaže torej slugi, naj mu pripravi v obednici pero, papir in črnilo. Zgodilo se je. In ko je moral čakati obeda, je odslej porabil proste trenotke — navadno jih je bilo vsaki dan nekaj za pisanje. Tej navadi je ostal zvest celih deset let. In po preteku tega-le časa je dovršil eno svojih najboljših knjig, ki mu je pridobila slavno ime. Za spisovanje omenjene knjige bilo bi treba eno celo leto naporenega dela. Torej, z marljivim upravljanjem le nekaterih minut vsak dan tekom desetletja si je pridobil eno celo leto svojega življenja. Kaj praviš k temu, Janko?“

Mladi prijatelj ni odgovoril. Stisnil je tovarišu roko in se naglo poslovil.

Isti večer dolgo ni mogel zatisniti oči. Bil je še idealen mladenič, do vzeten tudi za rahle iskrice.

Misel za mislijo se mu je začela zbujati in vstajale so slike pred njegovo dušo. Nobene ni bil vesel.

Videl je samega sebe, kako si išče počitka in razvedrila po trudapolnem delu. V gostilni se ga baje najde. Tam je večkrat vesel pri čaši piva ali vina v družbi, ki mu ni prijala. A kaj se hoče? Boljše ni našel v svoji samotni gorski vasi. Uganjali so surove šale. Kako so se mu gabile sprva. A uho se jim je jelo privajati. Zdaj že ve sam povedati nekaj zabavnih prav po okusu njegovih poslušavcev. Kako so se mu smejali. In prešla je ura. Okrepčan na duši in telesu se je hotel vrniti domov. Kolika ironija!

Drugokrat je prišla igra na vrsto. „Le v razvedrilo za pol urice. Potem bom zopet lažje delal“, je rekel sam pri sebi. Vedno ne morem biti vprežen. Kako zanimiva je bila igra v tej zaduhli, megleni sobi! Za pol urice je zrastle ena ura, dve, tri! Navdušeno so igrali. Blaga navdušenost! Nevolja, srd, zavist, pohlep, — ti so jo požigali.

In duševno „okrepčan“ se je vračal s praznim žepom domov. Oj ironija!

Koliko zatega časa povzijejo razvade. Koliko duševnih in telesnih moči se jim polaga na žrtvenik!

Ne, nikoli več! Kako znajo drugi uporabljati zlati čas? In jaz? Majhen narodič kakor je naš računa s vsakim, in moja dolžnost je, da ga ne oškodujem z lastno brezbriznostjo. Pravijo, da imam talentov. Dobro! Poskusimo, ali je res! — — —

Še dolgo so ga te misli spremljale, se vpletle v njegove sanje in se vkoreninile z vso silo v njegovi duši in ondi so našle pripravna tla: dobro, nepopačeno voljo.

Ko se je drugo jutro zbudil, zdelo se mu je, da je mnogo doživel od včeraj do danes. Nov smoter se je jasno in krepko dvigal pred njegovo dušo. Ko ga je spoznal, zahrepenel je za njim z vso svojo dušo. Polastilo se ga je veselje in z njim je rasla energija. Sklep je bil storjen.

Začetkom je bilo težko . . . A vse se posreči. Le resno hoteti je treba; vstrajati je treba. In vsakokrat, ko si je ponovil sklep, da ostane zvest novemu idealu, vsakokrat se je zdel samemu sebi močnejši, boljši. Postal je srečen in vesel kakor še nikoli poprej.

Čez leto in dan je pisal prijatelju:

„Dragi moj. Ali se še spominjaš našega skupnega izprehoda na kresni večer? Morda ne slutiš, da je v zvezi z spisi J. Agiča, ki si mi jih hvalil v svojem zadnjem listu. Vedi, da tiči za tim imenom Tvoj hvaležni, na novo oživljeni prijatelj Janko.“

T.

Šolske vesti.

Razpisane učiteljske službe. Na enorazrednici v Št. Lenartu pri Škofji Loki je definitivno popolniti mesto učitelja-voditelja. Prošnje do 27. sept. 1905 na c. kr. okr. šol. svet v Kranju. — Na dvorazrednici v Črnem vrhu je stalno popolniti mesto nadučitelja. Prošnje do 30. septembra 1905 na c. kr. okr. šol. svet v Logatcu. — Na enorazrednici v Hrvatskem brodu je stalno popolniti mesto učitelja-voditelja. Prošnje do 15. septembra 1905 na c. kr. okr. šol. svet v Krškem. — Na šestrazrednici v Šmarjeti pri Ptujju je popolniti učiteljsko mesto. Prošnje do 30. septembra 1905 na krajni šolski svet v Šmarjeti, pošta Možganjci.

Štajerska deželna učiteljska konferenca. Dne 10. in 11. avgusta t. l. je zborovala v Gradcu sedma štajerska deželna učiteljska konferenca pod pred-

sedstvom deželnega šolskega nadzornika g. P. Končnika. Zaradi pomanjkanja prostora smo morali daljše poročilo odložiti za prihodnjo številko.

Razširjene šole. Dvorazrednica v Horjulu se razširi v trirazrednico, petrazrednica v Toplicah pri Zagorju v šestrazrednico, štirirazrednica v Zagorju v petrazrednico, enorazrednice v Ambrusu, v Izlakah in na Polici v dvorazrednice. Štajerski deželni šolski svet je sklenil razširiti štirirazrednico v Vidmu v petrazrednico.

Poročili so se: g. Rafael Gostiša, c. kr. učitelj v Idriji z gdč. Zinko Jeglič, g. Ferdo Juvanc, učitelj in šolski voditelj v Postojni z gdč. Josipino Fortuna, bivšo učiteljico v Cirknici, gosp. Peter Repič, nadučitelj na Uncu z gdč. Viljelinom Leskovic, učiteljico ravnotam in g. Jožef Blažević, učitelj

na vinarski šoli v Mariboru z gdč Berto Gasparič.

Umirovljeni so: g. Edvard Samhaber, profesor na učiteljskišči v Lincu, učiteljica gdč. Ana Jereb v Ambrusu, gosp. Edmund Lachainer, učitelj v Kranju, gdč. Ana Klavčič v Sežani, gosp. Martin Matekovič, nadučitelj v Škalah.

Pokojnina za usposobljene učiteljice ženskih ročnih del. Cesar je potrdil zakonski načrt, ki ga je sklenil deželni zbor štajerski in ki določa pokojnino za usposobljene učiteljice ženskih ročnih del

Odlikovanje. C. kr. ministrstvo za uk in bogočastje je podelilo g. Ivanu Kuretu, nadučitelju v Dekanih, 50 K nagrade za marljivo gojenje cerkvenega petja Pač redko odlikovanje.

Osebnosti. Za ravnatelja v knezoškofijskem Alojzijevišču v Ljubljani je imenovan gospod dr. Andrej Karlin, stolni kanonik v Ljubljani, ker se je gospod semeniški profesor dr. Josip Gruden odpovedal tej časti. — Gospod dr. Frančišek Ušeničnik, spiritual v bogoslovnem semenišču v Ljubljani, je imenovan za rektorja kn. šk. zavodov v Št. Vidu. G. Alojzij Stroj, katehet v uršulinskem samostanu v Ljubljani, pride za spirituala v bogoslovno semenišče. G. dr. Janez Gnidovec je imenovan za ravnatelja in profesorja na gimnaziji kn. šk. zavodih v Št. Vidu, za profesorje pa gg. Anton Jarc, Luka Arh in Anton Koritnik. Za generalnega prefekta na kn. šk. zavodih je imenovan g. dr. Janez Zoré, za prefekta in kateheta g. Josip Demšar, za prefekta in učitelja risanja g. Gašper Porenta — Za vodjo gluhonemnice v Ljubljani je imenovan g. Ivan Pianekki, doslej učitelj na tem zavodu. — Gdč. Terezija Wenig, učiteljica na umetno-obrtni

šoli v Ljubljani je premeščena v isti lastnosti na državno obrtno šolo v Gradcu. — Za glavnega učitelja na ženskem učiteljskišču v Celovcu je imenovan gosp. dr. F. pl. Pausinger. Profesor na mestni realki v Idriji g. Makso Pirnat je imenovan za državno gimnazijo v Kranj, g. dr. Anton Wallner, profesor na ljubljanski realki za državno realko v Gradec, g. dr. Jakob Žmavc, profesor v Kranju pride na prvo državno gimnazijo v Ljubljani, g. Jožef Reissner, profesor na mestni realki v Idriji pride na državno gimnazijo v Novem mestu. Za profesorje so imenovani gosp. Jožef Bučar, suplent na državni gimnaziji v Ljubljani za državno gimnazijo v Kranju; g. Jakob Tršan, suplent na državni gimnaziji v Kranju za drugo državno gimnazijo v Ljubljani; provizorični prefekt na Terezijanski akademiji na Dunaju, gosp. Friderik Juvančič pride za provizoričnega učitelja na državno realko v Ljubljani. — Dr. Mihael Stenta, umirovljeni profesor trgovinske in navtične akademije v Trstu je imenovan c. kr. okrajnim šolskim nadzornikom za mestne ljudske in meščanske šole v Trstu — Za suplenta na goriški gimnaziji sta nastavljena gg. Julij Nardin in Rudolf Lavrenčič.

Nova šola. Novo enorazrednico dobi Medvedje brdo pri Logatcu.

Smrtna kosa. Dne 2. avg. t. l. je v Gradcu umrl dvorni svetnik dr. Gregor Krek. Leta 1867. je postal na graški univerzi privatni docent za slovanske jezike in slovstvo. L. 1871. je bil imenovan za izvanrednega učitelja slovanske filologije. Redni profesor je postal l. 1874., l. 1877/8. je bil dekan filozofične fakultete. Nekaj let sem pa je živel v Ljubljani v pokoju. Izvoljen je bil v občinski svet ljubljanski in postal tudi član mestnega šolskega sveta. Dr. Krek je znan

tudi kot pisatelj in pesnik. — V Krškem je umrla gospa Terezija Romih, učiteljica v Vidmu. — Na Spodnji Poljskavi je umrl tamošnji nadučitelj gosp. Arnuš Tribnik, v Ptuju pa gimnazijski učitelj g. dr. Ferdinand Pischinger. — Dne 2. septembra t. l. je umrl vpokojeni mestni učitelj v Ljubljani gospod Maks Josin, ki je bil slovenskemu učiteljstvu znan po „Drugem in Tretjem berilu“, ki ju je sestavil s sodelovanjem gosp. E. Gangla. — V Inomostu je umrl bivši ravnatelj goriškega učiteljskega g. Frančišek Hafner. — Pri Sv. Štefanu na Štajerskem je umrl učitelj g. Ivan Pilik.

Učiteljske izpremembe. (Kranjsko:) Učiteljica gdč. Ana Gerstenmayer je prestavljena iz Št. Vida pri Zatičini v Cerknico. G. Jožef Brinar, učitelj v Sevnici je imenovan za učitelja na meščanski šoli v Krškem. G. Rudolf Pleskovič, učitelj v Šmartnem pri Litiji je imenovan za učitelja in voditelja v Dobovcu pri Radečah. Izprašani učiteljski kandidat g. Frančišek Zagorec je imenovan za provizoričnega učitelja v Št. Jerneju, gdč. Antonija Hribar iz Cerknice pa za provizorično učiteljico v Št. Vidu pri Zatičini. Za nadučitelje so imenovani: gosp. Janez Kocjančič za Bučečo vas, g. Štefan Primožič, doslej v gluhonemnici v Ljubljani, za Dobropolje, g. Ivan Štrukelj v Robu za Bučko, g. Vincencij Engelmann v Trnju in g. Valentin Mikuž v Prečni. Za definitivnega učitelja na Vrhniki pride gosp. Emil Schiffrer iz Ljubljane, za definitivne učiteljice pa so imenovane gdč. Ljudmila Mazgon v Mengšu za Mirno, gdč. Ema Tirlik v Št. Jerneju, gdč. Marija Poženel v Črnem vrhu. Prestavljeni so: gdč. Apolonija Dolinšek v Preserje, g. Anton Pegan v Matenjo vas, ga. Klementina Pikl v Mirno peč, g. Anton Germek iz Bukovice v Soro,

gdč. Marija Kratner v Kamniku, gdč. Darinka Franke na Vrhniki, gdč. Marija Carli v Nadanje selo, gdč. Ana Mally na Primskovo. Provizorična učiteljica gdč. Marija Znanec v Ribnici je premeščena v Dobrnič. Za pomožno učiteljico na Koprivniku Bohinju je imenovana gdč. Marija Bajt v Idriji, za provizorično učiteljico v Loškem potoku pa gdč. Angela Ferlič, provizorična učiteljica v Metliki. Na ljudsko šolo v Dobropoljah pride začasni učitelj, gosp. Maksimilijan Bajec, doslej učitelj-voditelj pri Sv. Vidu nad Cirknico. Učiteljica gdč. Marija Žgur v Telšah je dobila vsled bolezni dopust do konca januarja 1906. Suplent Jožef Pečnik v Veliki dolini je imenovan za suplenta v Telšah. Prestavljene so sledeče provizorične učiteljice, oziroma provizorični učitelji: gdč. Angela Trošt iz Budanj v Vodice, g. Feliks Fegic s Cola v Knežak in g. A. Kenič iz Knežaka v Ostrožno brdo. Nanovo so nastavljene gdč. učiteljske kandidatnje: M. Veselič v Budanjah, M. Cigoj v Harijah in F. Trampuš na Colu. — (Štajersko:) Nastavljeni so bili: za nadučitelja v Obrajni definitivni nadučitelj v Brežicah, g. Engelbert Hinterholzer; za nadučitelja v Št. Ožboltu ob Dravi, definitivni učitelj v Legnu, g. Mihael Slemenšak; za učitelja in šolskega vodjo v Št. Jerneju nad Muto, g. Matija Rajh, doslej provizorični učitelj v Žusmu; za učitelje, oziroma učiteljice so nastavljeni: g. Frančišek Nehutny, doslej definitivni učitelj v Konjicah za ljudsko šolo v Nemškem Landsbergu; za ljudsko šolo v Št. Petru pri Mariboru definitivni učitelj v Št. Ilju na Turjaku, gosp. Rudolf Mencin; za ljudsko šolo v Čadramu provizorični učitelj v Šmartnem pri Litiji, g. Rudolf Pleskovič; za ljudsko šolo v Dobovi definitivni učitelj v Idriji, gosp.

Ludovik Potočnik; za ljudsko šolo v Laporju ondotni provizorični učitelj, g. Avgust Kopriva; za ljudsko šolo v Lajtersbergu - Krčevini definitivna učiteljica pri Sv. Marku niže Ptuja, gdč. Antonija Štupca; za nemško ljudsko šolo v Brežicah definitivna učiteljica na utrkvistični ljudski šoli v Brežicah, gdč. Viljemina Burian; za ljudsko šolo pri Sv. Trojici v Goricah definitivna učiteljica v Slovenskem Landsbergu, gdč. Henrijeta Belic; za ljudsko šolo v Poljčanah definitivna učiteljica v Rajfenštajnu, gdč. Jožefa Majzelj; za ljudsko šolo v Studencih pri Mariboru ondotna suplentinja, gdč. Štefanija Sieberer; za ljudsko šolo v Slivnici definitivna učiteljica v Laporju, gdč. Terezija Zevnik; za ljudsko šolo v Laporju provizorična učiteljica v Črešnjevcu, gdč. Milena Pavlič; za okrajnega pomožnega učitelja za politični okraj okolica Maribor je imenovan g. Henrik Schell, provizorični učitelj v Št. Lovrencu nad Mariborom. — (Goriško:) Definitivni nadučitelj je postal g. Josip Urbančič v Biljah; definitivni učitelji in šolski vodje 3. razreda so postali: g. Josip Brič za Gabrije, gosp. Fran Zorn za Spodnje Vrtovino, gosp. Anton Musič za Plave, g. Josip Drogenik za Renče, g. Maks Kuntih za Solkan; definitivne učiteljice 3. razreda

so postale: gdč Hedviga Strel za Lokve, gdč. Angelica Šusteršič za Rihenberg, gdč. Rozalija Bizjak za Dornberg, gdč Zofija Vilhar za Miren, gdč. Ernesta Blažica za Grgar, gdč. Ljudmila Eržen za Oseljan, gdč. Marija Korejc za Renče, gdč. Katarina Bastijančič za Dol, gdč. Justina Eržen za Tolmin in gdč. Gabrijela Vidmar za Žago. Gdč Frančiška Krajnik je postala definitivna učiteljica 2. razreda za Kanal. Definitivni učitelji in šolski vodje 3. razreda so postali: gosp. Ivan Gerzelj za Log-Stimec, g. Miroslav Logar za Sočo, gosp. Izidor Koch za Kamno-Volarje, g. Anton Stres za Idrsko in g. Frančišek Uršič kot definitivni nadučitelj 3. razreda za Žago. Plačo I. razreda so dobili: nadučitelj g. Ivan Zorn v Vrtojbi, šolski vodja gosp. Frančišek Vilhar v Kronbergu; plačo II. razreda: nadučitelj g. Rudolf Vižintin v Renčah in šolski vodja g. Anton Krmac v Vipolžu ter g. Josip Bitežnik v Batih. — (Koroško:) Za podučitelje oziroma podučiteljice so imenovani: gdč. Terezija Kravina za Hodiže, gdč. Hermina Zablantnik za Črno, g. Hubert Vavpetič za Srednje Trušnje. Premeščeni so: g. Josip Pezdir iz Radentheina v Lipo, gdč. Klara Nagelc iz Savodja v Kaplo.

Drobtine.

Učna razstava. Povodom deželne učiteljske konference je bila v Ljubljani v mestni šoli pri sv. Jakobu od dne 31. avgusta do 12. septembra odprta razstava učil za vse predmete ljudske šole in razstava pismenih in risalnih izdelkov učencev in učenk. O razstavi učil za verouk objavljamo v današnji številki poročilo, o

razstavi učil za druge predmete bomo govorili v prihodnji številki. Vsa razstava je bila silno poučna, naši naročniki so si jo gotovo sami ogledali in se prepričali, kako poučna je bila za vse učiteljstvo in kako častna za ljubljansko učiteljstvo, ki jo je priredilo.

† **Monsignor Urban Golmajer.**

Dne 2. julija t. l. je zatisnil na veke

svoje trudne oči v Tomaju na Krasu preč. gosp. Urban Golmajer, župnik-dekan v pokoju, stalni kanonik stolnega kapitlja tržaškega, častni občan tomajski, vitez Franc Jožefovega reda, ustanovitelj tamkajšnjega zazoda „Elizabetišča“, vrl in neutrušen naroden boritelj, goreč privrženec slovanskega bogoslužja, neumoren pospeševalec narodne blaginje in narodne prosvete. Luč sveta je zagledal dne 21. maja 1820. leta v Žirovnici na Gorenjskem. Po dveletnih juridičnih študijah, ki jih je pa moral zaradi bolehnosti opustiti, je stopil v bogoslovje in bil posvečen v mašnika dne 12. septembra 1847. leta. Služboval je skoro vedno v takih krajih, kjer je bilo prebivalstvo deloma slovansko, deloma italijansko. Boril se je neprestano za narodno stvar, za boljše politične razmere, radi katerih so ga l. 1848. obsodili Garibaldinci na smrt; a ker se niso Italijani polastili Istre, tedaj se tudi obsodba ni izvršila. Posebno pa mu je bilo na srcu šolstvo. Videl in vedel je, kako je v tem oziru še na jako nizki stopinji istrski narod, kako pogreša tako potrebnih šol in kako pritiska in tlači nanj tuja, sovražna roka. Ustanovil je šolo, kapelanijo, sezidal in popravljaj cerkve itd. Zbiral je krog sebe nadebudno mladino, ki jo je poučeval brezplačno v svojem poslopju, da celo obdarjeval je otroke, samo da so se raje in redneje udeleževali šolskega pouka. Krona vseh njegovih nevenljivih zaslug, vrhunec vsega njegovega vsestranskega delovanja je pa dekliška šola „Elizabetišče“ v Tomaju, za katero je vse svoje imetje daroval. Da je to dovršil, s tem je bila njegova največja želja izpolnjena. Imenovanega zavoda se je lotil ko je stopil že ves utrujen in izmučen od naporenega vsestranskega delovanja v pokoj. „Saj drugzega ne želim več,“ je dejal, „samo, da dovršim to šolo, v kateri se

bo vzgajala ženska mladina, potem pa rad umrjem.“ In res dovršil je, kar je namenil; želja se mu je izpolnila in s tem je dovršil tudi zemeljsko delovanje. Preblagi mož je sicer izginil izmed nas, a njegov duh je še med nami; njegove nedosegljive dobrote pa bodo nanj spominjale in pričale o njegovem vzornem življenju še poznim rodovom. Blag mu spomin! Po „Bogoljubu“.

Popoldanska šola. Mnogi šolniki se trudijo, da bi odpravili popoldansko šolo. V Hannoveru je v ta namen razposlalo ravnateljstvo meščanske šole vprašolne pole. Odgovori staršev so kmalu odločili s 95 % za neprerušeni predpoldanski pouk; samo 5 % staršev je bil za celodnevni pouk.

Realčni učitelji na Badenskem izhajajo večinoma iz vrst ljudskih učiteljev. Po izpitnem pravilu se pripuščajo k izpitu za realčne učitelje: 1. učitelji ljudskih šol, ki so prestali zrelostni in sposobnostni izpit z znamko „dobro“; 2. abiturijenti devetrazrednih višjih šol (gimnazij, realnih gimnazij ali višjih realk), ki so se dve leti naobraževali privatno. Poslednjih pa se jako malo oglasi k izpitu. Tako se more trditi, da so na Badenskem skoro vsi realni učitelji ljudskošolski učitelji.

Katoliško vseučilišče v Lovanju v Belgiji je štelo preteklo leto 100 profesorjev in 2000 dijakov iz vseh delov sveta. Vseučiliščna knjižnica ima 150.000 zvezkov, nebroj manuskriptov in mnogo redkih del. Vrhtega imajo posamezni kolegiji svoje knjižnice 900 revij je dijakom na razpolago. Vseučilišče ima mnogo seminarijev in inštitutov za tomišiško in moderno filozofijo, socialno ekonomijo, latinsko in grško zgodovino, laboratorije, za zoologijo, anatomijo, antropologijo, kemijo, fiziko, farmaceutiko, mikroskopijo, mikrobijologijo, bakterijo-

logijo, muzeje za paleontologijo, botaniko, agronomijo, gozdarstvo in rudarstvo, šolo za socialpolitiške, konzularne in trgovinske vede, pedagoški inštitut itd. Vseučilišče je razdelilo, odkar obstoji, 40.000 diplom.

Knez — prijatelj učiteljev. Knez Jurij Meiniški na Nemškem se je odpovedal 100.000 mark, ki so mu jih hoteli dodati k civilni listi. Knez je dal danar v namen, da se izboljšajo učiteljem plače.

Proti kajenju. Češki deželni šolski svet je izdal sledečo naredbo: 1. Kajenje se ima učencem ljudskih in meščanskih šol najstrožje prepovedati, in kjer se nahajajo v teh šolah šolski redi, se ima ta prepoved v njih omeniti. 2. Učiteljstvo se pozivlje, da naj poučuje mladino o škodljivosti kajenja pri vsaki priložnosti. 3. Mestni šolski sveti se pozivljejo, da podpirajo učitelje pri boju proti kajenju. 4. V šolskih prostorih se kajenje izključno prepoveduje. Samo v privatnih stanovanjih se sme kaditi. 5. Mestni in okrajni šolski sveti se vabijo, da vplivajo na ona društva, ki vprizarjajo javna predavanja, da se pobrigajo i za to stvar.

Spominski list, ki ga je izdala „Slovenska Šolska Matica“, hvali hrvatski list „Preporod“ ter priporoča hrvatsko izdajo.

Učiteljstvo na Koroškem. Dne 1. jan. 1905 je bilo na Koroškem 711 stalno nastavljenih učit. moči. Izmed teh je bilo v I. plač. razredu 127, v II. 203 in v III. 381. Razlika med posameznimi plačilnimi razredi je 200 K.

Vrtnarske šole Bivši ogrski poljedelski minister Daranyi je ustanovil za žene vrlo lep in ženam primeren poklic. Ustanovil je vrtnarsko šolo, kjer bi se ženske iz vseh slojev izučile v umetnem in praktičnem vrtnarstvu, osobito pa v gojitvi sočivja, poznanju vseh semen in

sadežev. Tu bo več tečajev, kjer bi se ženske iz vseh krogov priučile gojenju cvetlic, selska dekleta pa bi se seznanile s praktičnimi stvarmi.

Učite spisje bolj ustmeno. „Deutsche Schulpraxis“ piše: Za spisje bi stavek: „Non multa sed multum“ obrnil in dejal: „Multa sed non multum“. Mnogo več primerov je treba izdelavati, a večinoma ustmeno. O čisto kratki temi morali bi učenci hitro sestaviti spis. Vsa ponavljanja, vsa shvatanja bi morala imeti značaj spisa. In k temu bi morali pridati učenci vselej nekaj lastnega. Pisani sestavki naj bi ne bili kaligrafski umotvori, ampak pisani z brzo, krepko roko; seveda se morajo učenci truditi, pisati čisto in čitljivo.

Kako je bilo iznajdeno jekleno pero? Jekleno pero je iznašel juvelir Jožef Gillot, in sicer popolnoma slučajno. Gillott je pri svojem delu pomotoma malo precepil jekleno pripravo ter jo vrgel jezno proč. Ko je dalje delal, pride k njemu nekdo z nekim pisanjem, na katero bi se moral Gilott podpisati. Svojega gosjega peresa Gillot ni mogel najti. V tem trenutku mu pade pogled na precepljeni jekleni odpadek. „Morda bi s tem lahko podpisal“, je dejal mož, vzel proč vrženo stvar in res — pisal je z njo prav lepo. Tako je bilo prvič praktično uporabljeno jekleno pero, ki ga sedaj vsako leto izdelujejo na milijarde.

Umrli je v Sevnici na Slovaškem Jan Bežo, učitelj v. p., vnet Slovak. Velikih zaslug na slovstvenem in pedagoškem polju si je pridobil kot urednik in izdajatelj lista „Noviny Malych“ za slovaško mladino.

Leksikon narodnih vezov. Učiteljica Jelica Belovič-Bernadzikovska, zelo marljiva pisateljica, je izdala leksikon narodnih vezov. Opozarjamo učitelje in

učiteljice ročnih del na to knjigo, ki je edina med Jugoslovani.

Metriška mera. Prvi, ki je v Avstriji poizkušal uvesti metriško mero, je bil slavni Slovenec Jurij Vega; toda še le 71. leto po njegovi smrti se je njegovo prizadevanje oživotvorilo in se uvedla metriška mera. Vega je bil svoječasn naprosil dunajsko vlado, da naroči iz Pariza jedinice metriške mere; toda njegova prošnja je ostala 30 let neuslišana. Še le leta 1802. so dospele na Dunaj zaprošene mere, kjer so bile izmerjene v navzočnosti Vege v dunajski magistratni hiši. Vega je napisal tudi praktično navodilo za ljudstvo, ki je bilo l. 1803. izdano.

Čudo vzgoje. Izvanredno mnogo zanimanja je vzbudila knjiga, ki je izšla na Angleškem z naslovom: „Zgodovina mojega življenja.“ To delo je velike pedagoške vrednosti. Posneti hočemo iz njega le glavne stvari. Helena Keller je bila rojena 27. junija l. 1880. v Juscumbiji v Ameriki. Njen oče je bil ameriški častnik, toda odpovedal se je službi in je bival kot zasebnik na deželi. Helena je prve mesece svojega življenja bila popolnoma taka kot drugi otroci. Skakala, govorila, smejala se je kot vsak otrok v tej dobi. Hipoma pa oboli nevarno. Zdravniki so trdili, da se ji je unel mozeg, da torej ne bo živela dolgo. Toda bolezen se je obrnila na bolje, a neko jutro so zapazili stariši, da je deklica izgubila vid in sluh. Ko je Helena vstala z bolniške postelje, se je posebno trudila, da bi se razumela s svojo okolico; prehodila je vso hišo in ves vrt in oponašala z rokami, kar so delali drugi. Kmalu je uvidela, da drugi ljudje veliko lažje med seboj občujejo, in ni bila mirna, dokler bi se tudi ona ne naučila tega. Ko je bila stara 7 let, so slišali njeni žalostni roditelji o neki Lauri Brideymann,

gluhonemi deklici, katero je tako uspešno vzgojeval učitelj slepcev dr. Howe. Obrnili so se do njega in ta jim je kot vzgojiteljico za njihovo hčerko priporočil Ano Sullivan. Kar je storila ta gospodična kot vzgojiteljica, zasluži, da ostane neizbrisno začrtano v zgodovini vzgojeslovja. Svoje lepe uspehe pa je dosegla Ana Sullivan pred vsem s svojimi krasnimi lastnostmi, z nepremagljivo potrpežljivostjo in brezmejno udanostjo do učenke. Najprvo je naučila svojo učenko s pomočjo prstov prva pisna znamenja. Popolnoma pa so manjkali deklici pojmi, ki so v zvezi s stvarmi. Mnogo je stalo truda, dokler ni znala imenovati posamezne stvari. Helena pripoveduje sama, kako so ji ob studentu podali pojem: „voda“. Najtežje je bilo deklici podati abstraktne pojme. Toda tudi tukaj je ženijalnost vzgojiteljice premagala vse težave. Helena se je naučila čitati in tri mesece pozneje tudi pisati. Začela se je učiti elementarnih predmetov, pa kmalu tudi drugih stvari. Ni znala le dobro čitati, pisati in računati, marveč se je kmalu naučila tudi nekoliko prirodoslovja, zemljepisja in zgodovine. Seznanila se je ta marljiva učenka celo s francoskimi, latinskimi in nemškimi pisatelji. V Cambridge je stopila na dekliško gimnazijo in tukaj se je usposobila v toliko, da se je mogla vpisati na vseučilišče. Poleg vsega tega je ljubila tudi telesne vaje, veslanje, vožnjo, posebno pa igro šah. Pisala je na stroju in marljivo obiskovala gledališče, muzeje in znanstvene zbirke. Tako si je Helena izvežbala čutilo tipa, da je z njegovo pomočjo lahko ustvarjala plastične umetnine in je sama priznala: Dvomim, kaj lažje ustvari plastično lepoto, roka ali oko. Mislim, da se ritmični tek črt bolje čuti nego vidi.“ Toda Helena je šla še dalje. Slepa in gluho-nema je začela govoriti. Veselje njeno je

doseglo svoj vrhunec in komaj je čakala, da bi se mogla zopet vrniti domov. Ginja popisuje sama, s kakim veseljem so jo sprejeli stariši in poslušali privikrat njene besede. L. 1890. je napravila gdčna Keller izpit za vseučilišče, od tega časa uči vneto in vspešno. Njeno življenje je polno radosti in upanja. Njeni najboljši prijatelji so knjige. Homer, Milton, Schakespeare, Göthe, Carlybe, to so njeni znanci, in med njimi je najbolj srečna. Iz slepega, gluhlega, nemega, zaostalega in zato nesrečnega otroka je postal izobražen, moder, vesel človek. Za nas je zgodovina tega življenja najboljši opomin, da delajmo duševno, kaže nam pa tudi, kaj premore potrpežljivost, ljubezen in odločnost.

Verouk za časa Karola Velikega.

Neki vseučiliščni profesor je Karola Velikega navadno imenoval „klerikalnega cesarja“. Karol Veliki je bil prepričan, da bi bilo brez cerkve vse njegovo delo brezuspešno. Vneto je pospeševal vzgojo ljudstva, a najbolj vneto je skrbel za verski pouk. Saj je vednost brez versko-nravne vzgoje srca prazna in bolj škodljiva kot koristna. Franki, katerim je vladal Karol, so bili sicer že kristjani, toda nosili so križ bolj na svojih ščitih, kot v svojih srcih. Cerkveni zbori so z vso resnostjo opominjali stariše, naj vsade svojim otrokom v srca vero sv. cerkve, toda od starišev, ki so bili še sami pred kratkim pagani in o verskih resnicah malo poučeni, ni bilo veliko pričakovati. Zato so bile Karolove šole tudi za versko-nravno vzgojo ljudstva največjega pomena. Po prizadevanju Karolovega svetovalca Alkuina je nastala šola za šolo, pred vsem so bile šole navadno pri stolnicah in v samostanih. V teh šolah se je posebno tudi skrbelo, da bi dobilo ljudstvo dobre duhovnike. Ne smemo se čuditi, če je bilo takrat ljudstvo z dobrimi verouči-

telji slabo preskrbljeno. Nek cesarjev ukaz iz l. 772 se glasi: „Če je koga škof že večkrat opomnil, naj se pouči v svoji stroki in je to opustil, naj se mu odvzame služba; kdor sam ne zna božje postave, je tudi drugim ne more oznanovati.“ Leta 802 pa je zapovedal Karol, da se morajo vsi dušni pastirji izprašati, kako da poučujejo ljudstvo v verskih resnicah. Toda ne samo v stolnih in samostanskih, marveč tudi v vaških šolah se je gojil verski pouk. Seveda so bila katehitična učna sredstva tistega časa zelo pomanjkljiva. Komaj, da je imel vsak duhovnik pisane zgodbe; toda katehetje so se vendarle učili katehez sv. Gregorija iz Nise in sv. Avgušтина. Da so se take knjige pridno rabile, kaže 17 rokopisov pastorage svetega Gregorija Velikega, ki so se ohranili iz 8.—11. stoletja. Karolov kanciler Alkuin je spisal prvi katekizem v vprašanih in odgovorih in Karol je odredil, da mora vsak dušni pastir za katehitični pouk pismeno izdelati razlago veroizpovedi in očenaša. Paul Warnefried je po Karolovem naročilu napravil zbirko cerkvenih govorov, namenjenih za ljudstvo. Učenci so imeli knjige le redkokedaj. Zato se je moral pouk omejiti na ustmeno predavanje. Otroci in verniki so se naučili na pamet najpotrebnejše molitve in verske resnice. Učna snov ni bila obširna. Molitve, božje zapovedi, čednosti in grehi, posebno pa zgodbe so bile predmet katehitičnemu pouku, ki v ozemlju Karola Velikega ni presegal mnogo pouka, katerega dandanes podaja dobra mati svojim otrokom. Vendar moramo občudovati vladarja, ki je bil tudi glede verskega pouka s svojimi ukazi tako daleč pred svojim časom.

Palica v šoli. Nikolay ima v svojem spisu „Ungeratene Kinder“ sledečo zanimivo razpravo: Ali je treba rabiti palico, če se otrok s tremi, štirimi leti upira

vzgojiteljem? Kdor bi znal upornega malega otroka v težjih slučajih brez telesne kazni pripraviti do popolne pokorščine, tega bi lahko slavili kot izumitelja novega zistema. Večkrat je treba otroka k pokorščini siliti. Toda ugovarjal bi kdo: „Otrok se brani ubogati, zakaj bi ga pa kaznovali, če ga lahko po ovinkih privedemo do tega, kar želimo, in mu dokažemo, da imamo prav ali da mu svetujemo le to, kar je njemu koristno?“ Odgovor je lahek. V takem slučaju moramo govoriti o tem, da smo prepričali, ne pa premagali. Otrok se je dal prepričati, ni pa ubogal. Storil je po svoji volji; bil je istih nazorov kot vzgojitelj — udal se pa ni. In ali ni treba, da odloži vzgojitelj to orožje, če je otrok uporen, tudi proti zgovornosti. Načelno je torej telesna kazen neizogibna, če se otrok upira, neizogibna prav posebno, dokler nima dovolj pameti, da bi cenil nagibe očetovih odredb. Telesna kazen pa je navadno potrebna le prva otroška leta in le v izrednih slučajih. Otrok mora — in to je najvažnejše — dokler je še majhen, spoznati, da ga vzgojitelj lahko strogo kaznuje, če se upira. Če je otrok odrasel, je seveda sila nedopustljiva. Ali se pa telesna kazen dâ združiti z ljubeznijo do otroka? Gotovo. Knjiga pregovorov pravi: „Tisti, ki varčuje s palico, ne ljubi sina.“ (Preg. 13, 24.) In med ljudstvom je splošen pregovor: „Kdor prav ljubi, prav kaznuje.“ Prav ljubiti se pravi ljubiti tako kot se spodobi; ljubiti ne svojih udobnosti, marveč to, kar je otroku najboljše, če treba tudi kazen. Kako je bilo s palico v srednjem veku? Med vsemi javnimi in skrivnimi kaznimi ni bila skoro nobena tako pogosta kot palica. Da je bila palica pri Izraelcih sploh v navadi, je znano. Perzijani so najodličnejše osebe kaznovali z bičem. Artakserks I je dovolil, da so topli le še podobe mesto

oseb. Pri Rimljanih je bila kazen za vojake debela palica, za sužnje bič, za meščane šiba. Centurio je smel pri navadnih vojaških kaznih rabiti samo vinsko trto; leskova palica je pomenila sramoto in ponižanje. Tudi v srednjem veku je bila palica velikega pomena. V posebnih slučajih je izvršil kazen s palico rabel, ki je sledil hudodelcu in mu je na vsakem cestnem oglu dal določeno število udarcev. Če kazen ni imela biti sramotna, jo je izvršil oskrbnik ječ „na tihem“ pri vhodu v ječo. Nekateri ukazi Ludovika IX, proti bogokletnežem so bili tako strogi, da je Papež Klemen IV. kralja opomnil, da je Papež Klemen IV. kralja opomnil, naj postopa mileje. Franc I je kot kazen za vojake odredil udarce; ubegle vojake so kaznovali s palčicami ali s konjskimi jermeni. Tudi v javnih šolah se je rabila palica. Izvrševal je kazen poseben sluga. Rektorji so imeli priimek Orbilianci po govorniku in učitelju Orbiliju, katerega imenuje Horac ljubitelja palice. L. 1791 so na Francoskem to kazen splošno prepovedali, bila je pa še l. 1848. v navadi na ladijah. Na Angleškem nahajamo palico vedno kot vojaško in šolsko kazen. Tudi kanonično pravo pozna telesno kazen s palico, vendar se mora izvršiti ta kazen brez prelivanja krvi. Zanimivo je posebno, da so na Francoskem večkrat tudi kraljevi sinovi čutili palico. Ludovik VIII. je imel kot otrok posebno mržnjo do čitanja. Da bi premagala to mržnjo, je ukazala nekega dne kraljica vzgojitelju, naj svojega kraljevskega gojenca kaznuje s palico. Mladi princ se je skušal ustavljati; slednjič je videl, da ne gre, zato je rekel previdno: „Gospod vzgojitelj, izvršite kazen milostno!“ Pri tej priložnosti pripomnimo, da po izrekih zdravnikov palica telesno nikakor ne škoduje, če se rabi previdno. Nasprotno, včasih je še celo telesu na korist. Posebno dobro vpliva na telo taka kazen, če je

otrok razburjen in v jezi divja. Ker sili pri tem kri v glavo, jo palica zopet prav uspešno vodi proti spodnjemu delu telesa. Poglejmo še, kako je s palico po nemških šolah. Nemci so bili vedno mnenja, da se najboljše pripravijo vojaki na palico, če se začne z njo že pri otrocih v šoli. Za nemške šole so že določeni slučajji, v katerih se kaznuje s palico; kaznuje se laž, trdovratna nepokorščina, nenravnost, lenoba in neopravičene zamude šolskih ur. Uradna palica mora biti spravljena pri ravnatelju in sicer pod ključem: Število udarcev je določeno: trije v navadnih, šest v težjih slučajjih. Kaznuje se vedno konec pouka in sicer pri zaprtih vratih. Navzoča sta le dva: vodja in še kak drug učitelj.

Šolski muzej v Lvovu. Zbirka šolskega muzeja v Lvovu šteje 3640 številčk. Naučno ministrstvo daje muzeju letnih 1000 K podpore. Deželni zbor je dovolil 500 kron in „Towarzystwo nauczycieli szkoł wyższych“ tudi 500 K. Skupno je imel muzej v enem letu 3181 K dohodkov in 1344 K stroškov.

Učiteljstvo sili na Štajersko. Leta 1904. je bilo 23 učiteljev in dve učiteljici iz drugih kronovin stalno nastavljenih na Štajerskem in sicer 11 z Nižje Avstrijskega (od teh 1 z Dunaja), 5 s Koroškega, 3 s Predarlskega po 2 z Gorenjega Avstrijskega in Tirolskega, po 1 s Kranjskega in Primorskega. Od teh je postal 1 nadučitelj, 3 meščanski učitelji, 2 meščanski učiteljici, 7 šolskih voditeljev, 11 učiteljev in 1 okrajni pomožni učitelj.

Šola za življenje. Nemci so začeli ustanavljati šole, ki dajejo otrokom za življenje dovolj izobrazbe in vaje v poljedelskih opravilih. Te šole so na posestvih, kjer gospodarijo učenci sami. Prvi je uresničil to misel dr. Lietz s svojo vzgojevalnico v Lesenburgu na Harzu. On sam popisuje svojo šolo tako-le:

„Mislimo si od zahoda proti vzhodu se razprostirajočo dolino, po kateri teče potok med krasnimi lokami. Za senožeti navzgor leže njive, za njivami pa gozd. Na sredi doline je dvor. Na obeh njegovih straneh je 115 arov lok, okoli 750 arov polja, 430 arov gozda, 50 arov pašnikov, na katerih je na tisoče sadnih dreves, 11 arov vrtov in 4 ari ribnikov. Posestvo daje v obilici vsega, česar se potrebuje za življenje. Ima 70 glav govede, 250 ovac, 50 prešičev, 11 konj in 3 žrebeta. Tu lahko vsakdo vidi, kako raste, kako se dobiva in pripravlja to, kar dobimo na mizo. Tu je obenem mnogostranska prilika za vrtnarstvo, poljedelstvo in gozdarstvo. Na posestvu sejemo žito, ga žanjemo, meljemo in pečemo. Tu molzemo mleko in delamo maslo in sir.“

Šolski nadzornik Peerz in natakariji. V Novem mestu je bila r. t. m. okrajna učiteljska skupščina. Uradni list ni poročal o tem-le prizoru: Pri obedu ni nemški nadzornik Peerz takoj dobil zaželjene pijače. Kateri nadzornik — če ima učitelje okolo sebe — bi v takem žejnem primeru poklical natakarija?! — Zatorej se je obrnil tudi ta nadzornik do nemškega učitelja M—a z besedami: „M.! Kommen's mal her! Bringen Sie mir einen halben Liter Wein und ein' Syphon!“ — Rečeno — storjeno! Kmalu je stalo naročeno pred vsemogočnim. „Noch ein Glas!“ zagrmil novi ukaz. A ker so stali kozarci na mizi pred njim — pred nadzornikom namreč — ga bližnji nemški tovariš pomakne predenj. Pil in jedel je gospod Peerz sam. G. Peerz torej hoče učitelje rabiti za natakarije. „Er“ je jako predrzen!

Učiteljski disciplinarni zakon. Naučni odsek državnega zbora je sprejel predlog poslanca d' Elverta, naj vlada

vsem deželnim zborom predloži enake učiteljske disciplinarne zakone in naj se pri tem ozira na tozadevna določila štajerskega in moravskega deželnega zbora.

Boj proti cigaretam. Cigarete so baje zelo škodljive, prvič, ker se jih lahko mnogo več pokadi kot cigar, drugič pa, ker je papir poln zdravju kvarnih snovi. V Holyoku, mestu v ameriški državi Massachusetts se časnik „Medicinska klinika“ najodločneje bori proti kadenju cigaret. Katoliška in protestantska duhovščina je edina v tem boju. Ugledni izdelovalci tobaka so obljubili, da podpirajo tozadevno postavbo v tem smislu, da se prepove prodajati cigarete ljudem, ki še niso dovršili šestnajstega leta.

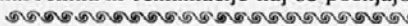
Učinki alkohola v primeri z opijevimi. Dr. Neisser je pisal iz Batavije zanimivo poročilo predsednikoma nemške družbe, ki se bori proti spolnim boleznim. Zdravnik poroča, da se v vzhodni Aziji prostitucija ne vrši tako javno kot v Evropi vsled tega, ker ljudje ne pijo alkohola; če se vrše v kakem azijskem mestu izgredi, so tega krivi le razuzdani evropski mornarji in evropske žene. Opij, ki ga kade malajci in mongolci, je sicer tudi škodljiv, pa veliko manj kot alkohol; opij ne razburja, ampak brez hrupa omami in upokoji. Zdravnik pravi, da opij ne pokonča notranje prebavne in srčne organe, kakor to stori alkohol.

Ljudske knjižnice. Dika in ponos vsakega bralnega ali izobraževalnega društva bi morala biti bogata in dobro urejena knjižnica. Za bogastvo knjižnice pa bi naj skrbeli tudi naši gospodje, kateri so v boljših gmotnih razmerah nego kmet in delavec. Na Nemškem so različna

društva, ki skrbé za ljudske knjižnice. „Katoliško Boromejsko društvo“ v Bonu je izdalo l. 1901. 68.000 mark, l. 1902. 75.000 mark in leta 1903. 88.000 mark za knjige, ki so se dale ljudskim knjižnicam. „Društvo za ljudsko izobrazbo“ v Berolinu pa je lani ustanovilo po Nemškem deset knjižnic s 16.858 knjigami, 2044 izobraževalnim društvom pa je poslalo kot podporo 39.540 knjig. To društvo je vpeljalo tudi potujoče knjižnice, ki so za deželo velikega pomena in se bodo v bodočnosti upoštevale. L. 1901. je prvokrat vpeljalo potujoče knjižnice, in sicer je ustanovilo 44 knjižnic s 2200 knjigami, leta 1903. pa je bilo že 383 knjižnic z 18.888 knjigami. V čem obstoji potujoča knjižnica? Ko se knjige od udov kakega društva prečitajo, pošljejo se v drug kraj drugemu društvu, in tako gre naprej. Vsako bralno društvo ima vedno nove knjige, a stroški so majhni, ker potujoče knjižnice plačujejo vsa društva. Slovenci se moramo od nasprotnikov učiti vsega, kar je dobro in nam more koristiti. Iz teh podatkov vidimo, kako Nemci skrbé za svojo samoizobrazbo. Ne zaostajajmo za njimi, ampak posnemajmo jih.

Šolske razmere v Istri. V Istri vladajo uprav hotentotske razmere. Učitelj na šoli v Sv. Lovrencu pri Labinu ne dobiva že deset mesecev plače, dasi vedno prosi zanjo in troši koleke. Šolska oblast se izgovarja, da nima fonda. Ko je učitelj hotel brzojaviti ministrstvu, so ga prosili, naj tega za božjo voljo ne stori, in referent v Trstu mu je dal — 20 K, da se je mogel vrniti domov! S temi kroncami vred so mu dali še obljubo, da mu bodo čimpreje odkazali plačo.

„Slovenski Učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15.). Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K. Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren Ivan Rakovec. — Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani. Tiska Katoliška Tiskarna.
